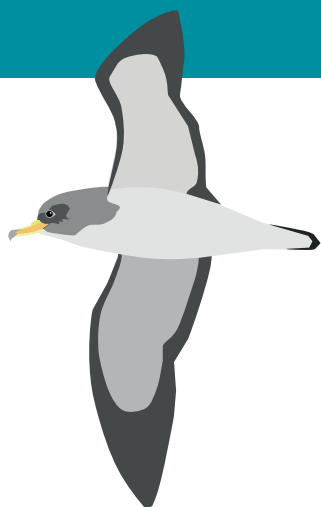

GUÍA DE TURISMO ORNITOLÓGICO DE GALICIA SUROESTE

Índice

3	Presentación da guía
5	O medio natural do Suroeste de Pontevedra a vista de paxaro
8	Espazos protexidos
9	Biodiversidade de aves
13	Algúns consellos
14	Lugares de interese ornitológico
17	Serra do Suído
18	A Laxe (Fornelos de Montes)
20	Fraga do Barragán (Pazos de Borbén)
22	Val do Louro
23	Alfacuca / Río Louro (Mos)
25	Faro de Budiño (O Porriño)
27	Baixo Miño
28	Ribeira de Paramos (Tui)
30	As Areíñas de Goián (Tomiño)
32	Observatorio da Canosa (O Rosal)
34	O Codesal (A Guarda)
36	Costa de Oia
37	Miradoiro da Pedra Rubia (Oia)
39	Cabo Silleiro (Baiona)
41	Enseada de Baiona
42	Xunqueira de Borreiros (Gondomar)
44	O Carregal (Nigrán)
46	Enseada de San Simón
47	A Portela (Redondela)
49	Porto de Arcade (Soutomaior)
51	Listado de especies: galego / científico / inglés / castelán
56	Recursos adicionais

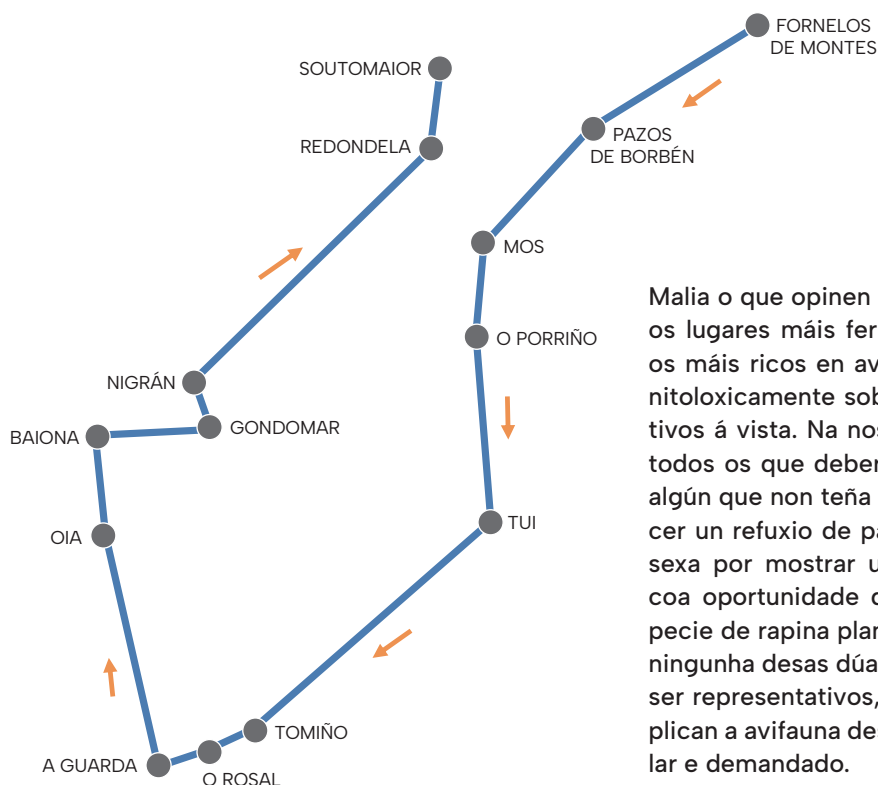

Presentación da Guía

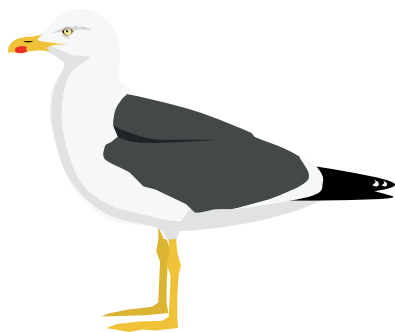
Esta guía propón unha viaxe polos lugares de interese ornitolóxico dos 14 concellos que conforman o Grupo de Desenvolvemento Rural Galicia Suroeste: A Guarda, Baiona, Fornelos de Montes, Gondomar, Mos, Nigrán, Oia, O Porriño, O Rosal, Pazos de Borbén, Redondela, Soutomaior, Tomiño e Tui. Máis concretamente, invita a visitar 42 puntos de observación de aves: 14 principais (un por cada concello) e 28 auxiliares.

A guía presenta de xeito ordenado unha escolma de lugares que destacan pola súa riqueza en especies ou pola presenza de aves que non son doadas de ver no resto do territorio; dúas calidades, a riqueza e a rareza, que non sempre van da man.

A viaxe proposta comeza na Serra do Suído, baixa polo val do Louro, atravesa o Baixo Miño e remonta pola costa de Oia, Baiona e Nigrán até a Enseada de San Simón. A nosa intención é que a visita destes lugares resulte proveitosa ofrecendo unha visión completa da avifauna e dos hábitats das aves do Suroeste de Pontevedra, axudando a entender como se organizan no territorio.

Malia o que opinen os poetas e a xente sentimental, os lugares máis fermosos non son necesariamente os máis ricos en aves; de feito, existen lugares ornitoloxicamente sobresaíntes que son pouco atractivos á vista. Na nosa selección se cadra non están todos os que deberían, mais será moi difícil atopar algún que non teña o seu encanto: xa sexa por ofrecer un refuxio de paz nun medio industrializado, xa sexa por mostrar unhas vistas extensísimas xunto coa oportunidade de observar quen sabe que especie de rapina planadora. Outros non destacan por ningunha desas dúas calidades senón, máis ben, por ser representativos, é dicir, por ser lugares que explican a avifauna deste territorio tan fermoso, singular e demandado.

Con todo, convén finalizar esta presentación cunha advertencia: esta non é unha guía de identificación de aves. Se chegaches aquí na procura de axuda para identificar unha especie concreta e tes moita presa, mellor é que non sigas lendo (ou que consultes directamente o apartado de recursos).

En definitiva, esta guía aspira a converterse nunha boa referencia *online* para o impulso e promoción do turismo ornitolóxico no Suroeste de Pontevedra, entendido como unha actividade de lecer de baixo impacto e respectuosa co medio.

Para facer isto posible, a información de cada localidade principal estrutúrase sempre do mesmo xeito, de acordo cos seguintes apartados:

LOCALIZACIÓN

Ofrécense instrucións sinxelas sobre como chegar. Nestes tempos poden parecer superfluas mais as veces axudan moito.

PROPOSTA DE OBSERVACIÓN

Xa chegamos ao punto, e agora que facemos? En poucos casos, a proposta consiste simplemente en observar a paisaxe que se abre diante dun observatorio, mais na maioría deles recoméndase explorar a contorna mediante pequenos itinerarios de ida e volta. Estes percorridos permitirán achegarse aos hábitats máis interesantes e as aves que neles viven.

HÁBITATS

Para contextualizar as exploracións propostas descríbense os principais hábitats que compoñen a paisaxe do redor. Esta información é importante porque as aves, ata certo punto, adoitan distribuírse en función dos hábitats que teñen ao seu dispor.

MAPA DE LOCALIZACIÓN

A información relativa aos tres puntos anteriores –localización, proposta e hábitats– represéntase nun mapa esquemático que funciona como guía visual.

COMUNIDADES DE AVES + ESPECIES CARACTERÍSTICAS

Unha comunidade de aves é o conxunto das especies que viven nun lugar determinado. Neste apartado infórmase logo das comunidades que alí se atopan e das especies que adoitan compoñelas, isto é, das súas especies características.

ESPECIES SINGULARES

Resáltanse esas dúas ou tres especies que lle dan carácter á avifauna da localidade e que, se logras avistalas, farán que te sintas ornitoloxicamente satisfeito.

ESPECIE CHINCHETA

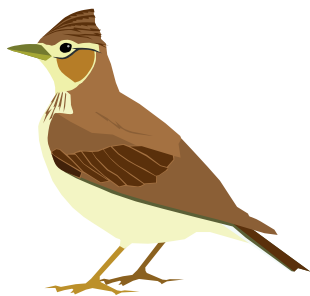
Son as especies raras ou difíciles, aínda que non imposibles, de ver. A súa observación normalmente esixe grandes doses de paciencia e sorte. Se algo ten este territorio é a capacidade de sorprender.

*Boa observación e...
que o teu caderno de campo se encha de chinchetas!*

O medio natural de Galicia Suroeste a vista de paxaro

Atendendo ás condicións ecolóxicas para a vida das aves, o Suroeste de Galicia divídese en tres grandes áreas:

MONTAÑA

Na banda oriental, contra a provincia de Ourense esténdense un conxunto de serras encadeadas que forman parte da Dorsal Media Galega, o sistema montañoso que divide o país en dúas metades. De norte a sur, estas serras son: Testeiro, Candán, Suído, Faro de Avión e Montes de Paradanta.

Trátase, en realidade, de media montaña, xa que as cotas máximas raramente superan os 1000 m sobre o nivel do mar. O relevo é suave nas alturas, con chairas e lombeiros por riba dos 800 m, mentres que as terras máis fragosas e de pendente máis forte sitúanse cara ao fondo dos vales.

Ao disporse as cadeas montañosas en paralelo ao litoral, descargan nelas as masas de aire húmido do Atlántico. Como resultado rexístranse precipitacións entre as máis elevadas de Galicia e que mesmo poden superar os 3000 mm anuais. A variación térmica, tanto diaria como estacional, é relativamente ampla polo efecto da altitude.

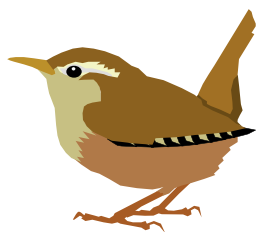
Son terras pouco poboadas, con pequenas aldeas dispersas no medio de paisaxes modeladas pola acción do gando e do lume. Predomina a vexetación baixa de matogueira de toxo e uces (os queirogais atlánticos) polo común mesturados con pasteiros e afloramentos rochosos, maiormente graníticos.

Dende mediados do século XX estas zonas foron perdendo poboación. Como resultado, produciuse un abandono progresivo da agricultura e da gandería de cabalos e vacas en extensivo. As terras antes pacidas e cultivadas están a evolucionar naturalmente cara a matos altos e bosques, nun proceso de sucesión ecolóxica.

TERRAS MEDIAS

Entre as serras orientais e o litoral esténdese un territorio de relevo accidentado, onde as altitudes máximas oscilan entre os 500 e os 600 m sobre o nivel do mar. Este espazo está cruzado e recruzado por unha densa rede fluvial na que destacan catro correntes principais paralelas ao río Miño: o Verdugo, o Lérez, o Umia e o Ulla.

No ámbito específico desta guía, comprendido entre o río Verdugo e o Miño, as correntes flúen en dirección norte-sur ata desembocar no Miño, sendo o río Louro a principal delas. O clima é tipicamente atlántico, con temperaturas moderadas e elevada pluviosidade anual, aínda que os veráns poden resultar cálidos e secos.

Atopámonos nun territorio densamente poboado, onde as vilas de certo tamaño se concentran ao abeiro das veigas fluviais, ocupando os terreos máis favorables. A paisaxe agrícola tradicional, consistente nun complexo mosaico de policultivo (prados de sega, millo, horta e viñedos) arredor dos núcleos de poboación e cunha forte dependencia do toxo do monte como fonte natural de fertilizantes, atópase hoxe moi transformada. Dende mediados do século XX, e en paralelo ao proceso de despoboamento rural, o monte sufriu unha transformación profunda cara aos cultivos forestais: inicialmente de piñeiro e, posteriormente, de eucalipto, que hoxe representa a tendencia predominante.

Por riba dos 500 m, en serras como O Galleiro, O Galiñeiro e A Groba, reproducense as paisaxes propias da montaña favorecidas pola actividade do gando ceibo. A vexetación natural, porén, refúxiase fundamentalmente á beira dos ríos. Alí desenvólvese o bosque de ribeira, un hábitat de interese comunitario prioritario, que, á medida que se afasta do curso fluvial, mestúrase cunha carballeira característica, a carballeira galaico-portuguesa.

BANDA LITORAL

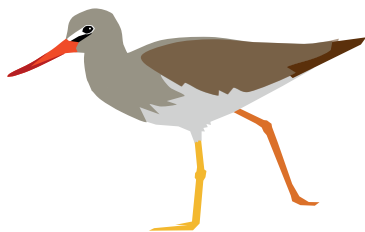
A banda litoral do sur da provincia de Pontevedra é, polo xeral, estreita, cunha anchura de poucos quilómetros no mellor dos casos, xa que as serras, con cumios de 600 a 700 m, sitúanse moi preto da costa.

Trátase dunha costa predominantemente baixa, areosa nas rías e rochosa no resto. Nela atopamos fondos de ría e esteiros de grande importancia ecolóxica, como a Enseada de San Simón, o Esteiro do Miño e, en menor medida, o Esteiro do Miñor, con grandes extensións de intermareal lamacento onde se concentran as aves acuáticas. Pola contra, en Oia e A Guarda, a costa é baixa e rochosa, moi exposta á acción directa do océano.

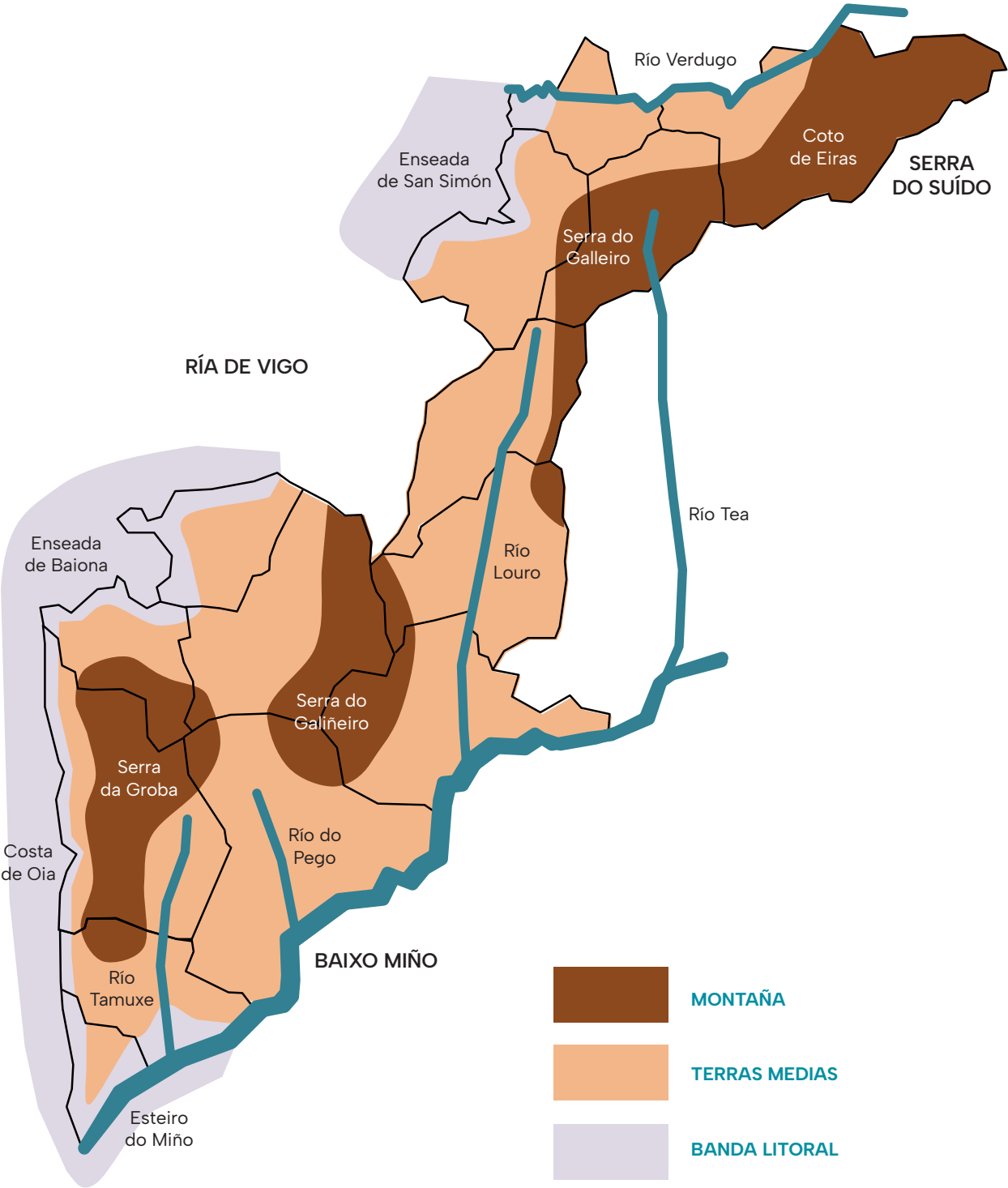
O clima é atlántico, húmido e morno, con choiva abundante a maior parte do ano e períodos ocasionalmente cálidos. As xeadas son fenómenos extraordinarios nesta franxa costeira, mais no verán poden producirse vagas de calor intensa.

A densidade de poboación é altísima pois as principais cidades e as maiores concentracións rurais aséntanse á beira do mar. A esta presión demográfica permanente súmase no verán unha afluencia considerable de veraneantes e turistas, o que incrementa significativamente o impacto humano sobre o territorio.

A paisaxe está moi transformada, repartida entre os hábitats urbanizados, o mosaico agrícola e as plantacións forestais. Os hábitats naturais son moi minoritarios, case relictos, e limítanse fundamentalmente ás ribeiras fluviais e outras zonas hidromorfas. Fóra das ribeiras, os bosques naturais foron substituídos, primeiro por matos e despois por plantacións de eucaliptos.

Neste territorio, a relativa pobreza de aves dos medios terrestres compénsase coa riqueza e diversidade das comunidades de aves acuáticas da beiramar.

Espazos protexidos

Varios dos espazos naturais do Suroeste de Pontevedra forman parte da Rede Natura 2000, unha rede formada por máis de 25.000 espazos marítimos e terrestres repartidos por toda a Unión Europea (18% da superficie terrestre da UE e 9% da área mariña). No medio terrestre catalóganse como Zonas de Especial Conservación (ZEC) ou como Zonas de Especial Protección para as Aves (ZEPA) e identifícanse cun código de dúas letras (ES no estado español) e sete cifras.

No Suroeste de Pontevedra a Rede Natura 2000 está representada por cinco espazos. Destaca por extensión e por coherencia ecolóxica o conxunto de espazos do Baixo Miño repartidos entre Galicia (ZEC Baixo Miño, ZEPA Esteiro do Miño) e Portugal (ZEPA Estuario dos ríos Minho e Coura, ZEC Río Minho). Aos espazos do Baixo Miño súmanse tres espazos máis que tamén destacan polo valor ecolóxico dos seus hábitats acuáticos, un humidal interior, as Gándaras de Budiño, e dous esteiros, A Ramallosa e a Enseada de San Simón. A Serra do Suído está proposta como ZEC.

Ademais da Rede Natura 2000 o Suroeste de Pontevedra conta co Parque Natural do Monte Aloia, que forma parte da Rede Galega de Espazos Protexidos. Os concellos de Nigrán e Baiona forman parte da zona de influencia do Parque Nacional das Illas Atlánticas de Galicia.

Lista de espazos:

- **ZEC Baixo Miño (ES1140007)**

2.871 ha.

Na ribeira do Miño entre A Guarda e Crecente.

- **ZEPA Esteiro do Miño (ES0000375)**

1.688 ha.

Solapa coa ZEC Baixo Miño. Concellos de Tomiño, O Rosal e A Guarda.

- **ZEC Gándaras de Budiño (ES1140011)**

727 ha.

Na confluencia dos concellos de O Porriño, Salceda de Caselas e Tui.

- **ZEC A Ramallosa (ES1140003)**

92 ha.

Concellos de Baiona e Nigrán, no esteiro do río Miño.

- **ZEC Enseada de San Simón (ES1140016)**

2.218 ha.

Ocupa o fondo da ría de Vigo nos concellos de Redondela, Soutomaior, Pontevedra, Vilaboa e Moaña.

- **Parque Natural do Monte Aloia**

746 ha.

Concello de Tui, os terreos son propiedade da Entidade Local Menor de Pazos de Reis e da Comunidade Veciñal de Montes en Man Común da parroquia de Rebordáns.

Biodiversidade de aves

No territorio de Galicia Suroeste, ao longo do ano e con moita sorte, poden verse ao redor de 200 especies de aves das cales a terceira parte aproximadamente serían especies comúns cunha distribución bastante ampla, aves que son quen de vivir en hábitats moi diferentes con tal de que manteñan unhas mínimas condicións de habitabilidade. Dos dous terzos restantes un terzo serían especies escasas de distribución restrinxida, isto é, especies con poucos individuos que se atopan en lugares concretos. O terzo final son as especies raras, aquelas que visitan o Suroeste de Pontevedra moi de cando en vez.

A separación das aves por hábitats ou mellor dito, por tipos de paisaxe, non é nin moito menos estrita aínda que resulta de moita utilidade. A meirande parte das aves que gustan de vivir no mato, nos bosques, ou en calquera outro hábitat, van ocupar ese hábitat alí onde se atope: á beiriña do mar, no fondo dun val fragoso ou no alto da serra. En moitos casos, o que verdadeiramente determina a riqueza de aves é que os hábitats estean ben conservados e, moi importante, que ocupen unha extensión mínima.

No territorio de Galicia Suroeste viven cinco grupos de aves:

AVES DE ESPAZOS ABERTOS / DA PAISAXE GANDEIRA

Do conxunto de aves asociadas aos hábitats de matogueira baixa e pasteiros e, en xeral, aos da vexetación baixa dos espazos abertos da montaña, destacan as seguintes especies:

Rapinas planadoras, que aproveitan as correntes térmicas e o relevo para o seu voo. Entre elas están o buxato común, a cobreira europea, a aguiá calzada, o abelleiro europeo e, sinaladamente, os voitres (o eurasiático e o negro), cada vez máis comúns nas serras do oriente. Outras rapinas que cazan nestas chairas son a tartaraña e a gatafornela. O bufo real é unha rapina nocturna moi escasa que cría en zonas fragosas de moito rochedo, un hábitat no que tamén constrúe o niño o corvo carnazal.

A altura do mato e a proporción de terreo descuberto a herba son dúas variables que teñen unha influencia grande na composición da avifauna. En xeral, as zonas de mato baixo cunha alta proporción de pasteiros son as máis ricas en aves. Asociados ás formacións arbustivas máis desenvolvidas crían especies como a papuxa do mato, a azulenta, a chasca, e a pica das árbores. Pola contra, a laverca dos campos, a cotovía, o pedreiro cinsento prefiren os espazos abertos con menor cobertura de mato. Nos rochedos tamén se atopan especies características como o pedreiro cinsento e o merlo azul.

O abandono do campo xoga en contra destes grupos. Moitas destas especies, que até hai pouco eran abundantes, volvéronse escasas ou mesmo raras. Espazos como o Suído constitúen hoxe os seus últimos refuxios. Para manter a paisaxe rica en aves da montaña de Pontevedra urxen actuacións imaxinativas.

AVES FORESTAIS

Os dous tipos principais de bosques naturais do Suroeste de Pontevedra, as carballeiras, e os bosques da ribeira fluvial, acollen unha fauna de aves moi rica e variada. Os bosques con máis aves serán os máis vellos e extensos, xa que existen especies que precisan de árbores vellas para criar e dunha extensión mínima de hábitat.

Rapinas forestais diúrnas típicas do bosque son o azor, o gabián e o abelleiro, mentres que entre as nocturnas a máis común é a avelaiona. Son característicos tamén os pequenos paxaros forestais do grupo dos ferreiriños: o ferreiriño azul, o ferreiro real, e o ferreiriño cristado. O subeliño, o gabeador ou subidor, o piquelo ou agatuñadeira, a estrelliña riscada, o cardeal europeo e o picafollas son algúns dos paxaros asociados aos bosques ben conservados. De maior tamaño están outras como o tordo músico, o gaio, o picapau grande, o peto verdeal, a rula brava e o pombo torcaz. No inverno, os bosques reciben a visita da arcea da fraga.

As carballeiras e os bosques da ribeira fluvial comparten moitas especies, aínda que algunhas como a cetia das ribeiras, o rousiñol e máis o ouriolo son máis propias destas últimas. O úbalo é unha especie invernante que adoita atoparse nas ribeiras con amieiros.

No tocante ás plantacións forestais, sinalar que nos piñeiros se desenvolve unha avifauna considerablemente máis rica e diversa que nos eucaliptos, dependendo da idade da plantación e do seu grao de naturalidade. Entre as especies asociadas aos piñeirais compre destacar o ferreiriño dos piñeiros e o bufo pequeno. Nas plantacións de eucaliptos conseguen vivir moi poucas aves, aínda que nelas adoitan criar o azor e o corvo viaraz.

AVES DO MOSAICO AGRÍCOLA / COMÚNS

A avifauna das terras cultivadas garda certa similitude coa dos espazos a mato e pasteiro das serras. A intensidade do uso agropecuario é un factor determinante na riqueza e na diversidade da avifauna. Canto máis se asemellen ás paisaxes agrícolas tradicionais máis ricas en aves, canto máis se asemellen ás paisaxes da agrogandería intensiva, tanto máis pobres.

Nas agras mellor conservadas, nas que aínda persiste o mosaico de prados seminaturais, campos de cereal, sebes arbustivas e arboredos autóctonos, atópanse especies como o escribidor amarelo, o paspallás, o cincharraíz, a papuxa común, a bubela, o tordo visgueiro, o picanzo vermello, o moucho paleártico, o moucho de orellas, o lagarteiro e a rula brava. Estas especies son moi escasas, ou están ausentes, dos terreos adicados a cultivos intensivos.

Aves comúns nos medios agrícolas, mesmo se non están ben conservados, son un conxunto de especies pouco esixentes en cuestión de hábitat como o merlo, o paporrubio, a papuxa das amoras, a carriza, o escribidor riscado, o pimpín, o xirín, o verderolo, o xilgaro e o corvo viaraz.

Á diversidade ornitolóxica destes medios contribúe igualmente un grupo de especies asociadas aos núcleos de poboación humana como o pardal, a curuxa, a pega, o cirrio, a anduriña dos campos, a anduriña de cu branco, a rula turca e o rabirrubio tísón.

A riqueza e abundancia de aves baixa considerablemente no inverno xa que moitas das especies comentadas migran cara ao sur. Porén, existen especies migradoras que crían no norte de Europa, como o **tordo rubio** e a **pica dos prados**, que escollen os prados e campos do Suroeste de Pontevedra para pasar o inverno.

AVES ACUÁTICAS DO INTERMAREAL

O Suroeste de Pontevedra conta con dous espazos moi importantes para a migración e invernada das aves acuáticas na costa atlántica ibérica: o Esteiro do Miño e máis a Enseada de San Simón, no fondo da ría de Vigo. A menor escala, cómpre destacar a Foz do Miño, entre Baiona e Nigrán. Todos eles forman parte da Rede Natura 2000 e están catalogados como Zonas de Especial de Conservación (ZEC).

Trátase de enseadas de augas calmas e pouco profundas cunha extensión considerable de hábitats intermareais de alto valor ornitolóxico, en particular carrizais, xunqueiras, pradeiras salinas, bancos de area e chairas lamacentas. Estas últimas adoitan estar cubertas por pradeiras de ceba, unhas plantas (xénero *Zostera*) que viven somerxidas e que conforman un hábitat de alimentación de valor extraordinario para as aves acuáticas.

Se no interior a maior abundancia e diversidade de aves dáse na primavera e no verán, na beiramar e no mar acontece o contrario: a máxima abundancia e diversidade de aves dáse no inverno. Nas chairas de intermareal lamacente concéntranse un numeroso grupo de aves da lama (limícolas), do que forman parte **pilros**, **píllaras**, **píldoras**, **biluricos**, **fuselos** e **mazaricos**. Nas zonas abrigadas, de pouca profundidade e con pradeiras de ceba, adoitan xuntarse as anátidas, grupo representado por especies como o **lavanco real**, o **asubión**, o **pato cinsento**, o **pato rabilongo** e a **cerceta**.

Outro grupo de aves característico é o formado por especies de gran tamaño, con patas e pescozos longos, como as **garzas**, as **garciñas** e os **cullereiros**.

Varias aves mariñas, fundamentalmente gaivotas e carráns, se atopan nestas zonas. Tal vez as máis comúns sexan a **gaivota chorona**, a **gaivota patiamarela**, a **gaivota escura**, a **gaivota de cabeza negra** e máis o **carrán cristado**.

Mención destacada merecen as aves que se agochan na vexetación adaptada as mudables condicións de asolagamento e salinidade destes espazos. En especial os paxariños das xunqueiras e carrizais, entre eles a **folosa grande**, a **folosa das canaveiras**, a **folosa rubia** e mesmo o **escribidor das canaveiras**.

As costas exteriores de Pontevedra ábrense ao Corredor Migratorio do Atlántico Nororiental, unha vía migratoria pola que todos os anos pasan milleiros e milleiros de aves mariñas. O paso das aves migradoras en xeral, e das aves mariñas en particular, concéntrase nos meses de outono (agosto, setembro, outubro) e nos de primavera (marzo, abril, maio). Na primavera obsérvanse as aves que remontan a costa portuguesa cara ás súas localidades de reprodución no Atlántico Norte, mentres que no outono, despois de rematadas as labores de cría, as aves vólvense cara ás zonas de invernada.

Entre as protagonistas destas migracións cómpre destacar varias especies de paíños, pardelas, furabuchos, gaivotas, carráns e palleiras. Se cadra os pasos máis notables son os realizados polo mascato boreal e polo mourelo.

Ás poboacións migradoras súmanse as poboacións locais das especies que se reproducen no arquipélago das Cíes: corvo mariño, gaivota patiamarela e pardela cinsenta. Gaivotas e corvos mariños son doados de observar nos illotes e cons que empregan como pousadoiros de durmida e descanso.

Durante os meses do verán as augas exteriores da ría de Vigo acollen continxentes substanciais de furabucho balear e durante o inverno achéganse ácidos como o aro carolo e o aro dos cons.

Algúns consellos

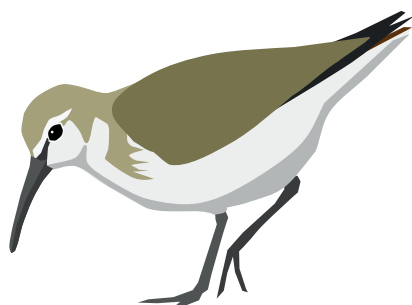
Observar aves é unha cuestión de paciencia e actitude. É unha actividade silandeira que esixe un mínimo de atención e concentración. Fisicamente non é moi demandante porque ou ben permaneceremos nun punto fixo ou, caso de que haxa que camiñar farémolo moi a modo. O silencio é importante porque moitas veces a observación visual é precedida da observación acústica.

Para gozar das aves na meirande parte dos espazos propostos deberían ser suficientes uns binoculares de 8 ou 10 aumentos. Non obstante, en certos lugares como o Esteiro do Miño, a Enseada de San Simón ou nos observatorios orientados cara ao mar aberto, precisaremos da axuda dun telescopio.

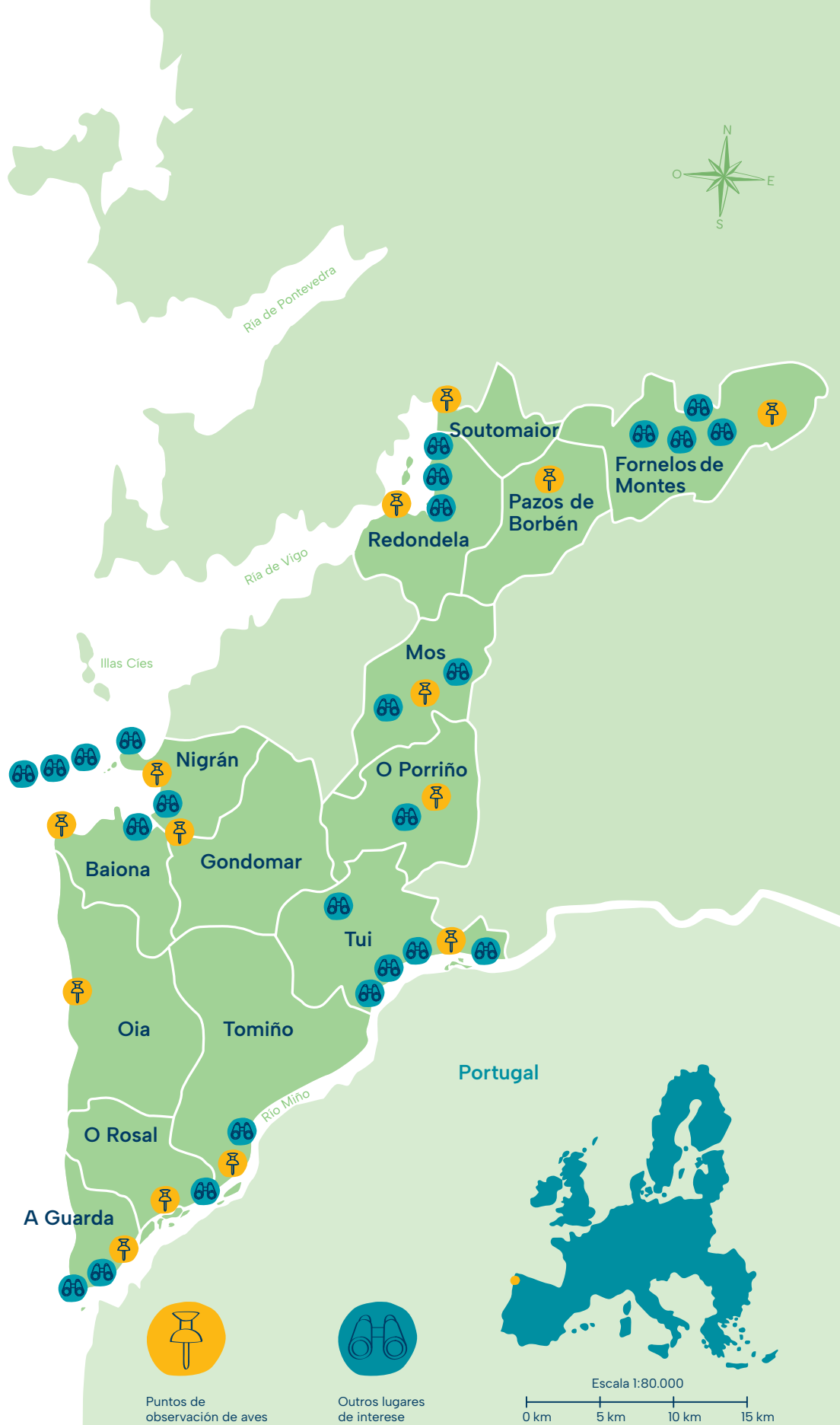
O Suroeste de Pontevedra é, para ser Galicia, un país quente e con moito sol. Leva a cabeza protexida cun chapeu, gorra ou pucho; usa cremas solares e camisas de manga longa. Os pantalóns tamén longos, non tanto polo sol como polos toxos. Fóra do verán, o tempo pode mudar moito ao longo do día, polo que se recomenda levar a maiores unha prenda de abrigo e un chubasqueiro.

As persoas afeccionadas á observación das aves teñen por norma non deixar trazas do seu paso polos lugares que visitan.

- Procura non saírte dos camiños e carreiros.
- Leva contigo o lixo que produzas e deposítalo nun contedor dun núcleo urbano.
- Aparca nos lugares indicados.

LUGARES DE INTERESE ORNITOLÓGICO

Lenda

	Bosque caducifolio		Punto principal
	Penedías		Punto auxiliar
	Matogueira		Proposta de percorrido
	Cultivos, prados e pasteiros		Estrada asfaltada
	Cultivos intensivos		Ferrocarril
	Plantacións forestais		
	Herbeiras enchoupadas		
	Xunqueira		
	Urbanizado		
	Mar		
	Río		
	Intermareal lamacente		
	Costa rochosa		
	Dunas e praias		

Serra do Suído

A Serra do Suído forma parte da Dorsal Galega, unha cadea de serras que dividen o país de norte a sur. Os seus cumios sitúanse ao longo da divisoria entre as provincias de Pontevedra e Ourense, nos límites orientais dos concellos de A Lama, Fornelos de Montes e Covelo. O relevo, achairado nos planaltos por riba dos 800 m de altitude, vólvese fragoso nas encostas dos ríos e regatos.

Nas chairas, lombeiros e cumios da Serra do Suído aínda se poden atopar exemplos senlleiros da paisaxe propia da montaña de Pontevedra. Unha paisaxe de cabalos ceibos e lobos caracterizada por unha vexetación na que se combinan os matos baixos de uces e toxo, con pasteiros naturais, brañas con mato higrófilo, e turbeiras (máis de 50 inventariadas nesta serra). Todos eles hábitats de interese europeo en recesión. O bosque caducifolio natural, representado polas carballeiras con acivro e arando, refuxiase nos fondos dos vales.

Dende o punto de vista do lecer ornitolóxico as zonas máis interesantes localízanse nos altos da serra libres de desenvolvementos eólicos e na contorna das aldeas nas que aínda se traballa a terra.

A Laxe

Área recreativa de Campo Darriba. A Eiroa (A Laxe, Fornelos de Montes)

Serra do Suído →

Coordenadas: 42° 20' 41" N / 8° 22' 03" O

LOCALIZACIÓN

Dende a estrada de Pontecaldelas á Cañiza (PO-255), na altura de Verdugo, tómase o desvío para A Laxe pola estrada de Avión (EP-0302). A área recreativa da Comunidade de Montes de A Laxe, situada nun lugar chamado Campo Darriba, atópase nunha chairiña á esquerda da estrada, a 1500 m da aldea da Eiroa.

● Punto principal ● Punto auxiliar - - - - Proposta de percorrido

PROPOSTA DE OBSERVACIÓN

Recoméndase realizar un pequeno percorrido de aproximación á serra, partindo do coto da Eiroa, un outeiro que domina o barrio da Eiroa, ao que se accede facilmente dende a estrada pola súa banda norte. Despois de gozar das oportunidades de observación ornitolóxica que ofrece este outeiro, cruzaremos a estrada para tomar o camiño vello dos Chozos de Casariños. O camiño pasa polo miradoiro da Fervenza de Casariños, deixando a mallada de Campo Darriba uns 250 m cara ao sur. Se se desexa prolongar a visita, unha boa opción é continuar cara ao norte polo camiño que sae dos chozos en dirección ao Coto dos Ladróns até o primeiro golado.

HÁBITATS

A paisaxe de A Laxe presenta un mosaico de hábitats que se van sucedendo conforme aumenta a altitude. Ao redor dos núcleos de poboación sitúanse os prados de sega, delimitados con valos de pedra e sebes. Esta orla cultivada adoita estar en contacto coas carballeiras que suben cara á serra polas encostas.

Nas beiras dos cursos de auga atópase un bosque de ribeira incipiente formado por salgueiros e bidueiros que remontan polos regos arriba abríndolle o camiño á carballeira. Finalmente, nos lombeiros e planaltos da serra dominan os queirogais atlánticos, grandes extensións de monte baixo de toxo e uces con penedias e pasteiros.

COMUNIDADES DE AVES + ESPECIES CARACTERÍSTICAS

Entre as aves que sobrevoan as paisaxes abertas da montaña destacan as rapinas. Unhas son planadoras como a *cobreira europea*, o *buxato* e máis a *aguia calzada*. Outras voan a rentes do chan á procura de alimento, sinaladamente a *gatafornela* e a *tartaraña cinsenta*.

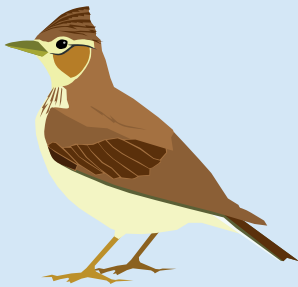
A comunidade de paxariños do mato é abundosa, especialmente se o mato é baixo e con pasteiros. Deste hábitat gustan especies como o liñaceiro, a laverca dos campos, a cotovía, a pica campestre e o pedreiro cinsento. Ao abeiro das matogueiras máis ou menos desenvolvidas, atópanse a papuxa do mato, a azulenta, a chasca e a pica das árbores. A diversidade de aves na cintura de prados e cultivos que rodea as aldeas e nas zonas de contacto con matogueiras e carballeiras, adoita ser alta e mesmo poden chegar a verse especies hoxe en día ben escasas como o picanzo vermello, o escribidor amarelo e a pica das árbores.

ESPECIES SINGULARES

Cun algo de sorte será posible observar algún dos voitres pardos que sobrevoan o Suído e, con algo máis de sorte aínda, algún dos escasísimos, en Galicia, voitres negros.

ESPECIE CHINCHETA

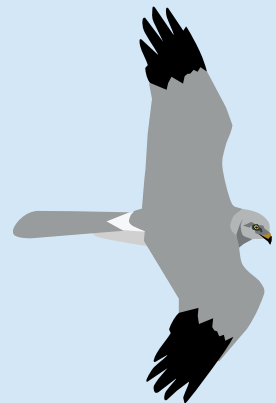
Merlo rubio, unha das xoias ornitolóxicas do Suído.

Laverca dos campos
Alauda arvensis

Chasca europea
Saxicola torquatus

Gatafornela
Circus cyaneus

PUNTOS AUXILIARES

• Coto da Eiroa

42° 20' 49" N / 8° 22' 21" O

Outeiro que domina o barrio da Eiroa e a cabeceira do val de A Laxe.

• Chozos de Casariños

42° 20' 30" N / 8° 21' 25" O

A inspección do curro dos chozos e da súa contorna, cuberta dunha mestura de mato alto de piornos e pereiras bravas, árbores espaxadas e pasteiros pode proporcionar algunha sorpresa. Cruzando o curro cara ao norte cóllese o camiño que vai ao Coto dos Ladróns.

• Fervenza de Casariños

42° 20' 34" N / 8° 21' 39" O

• Foxo dos Lobos de Sabaxáns

42° 17' 55" N / 8° 25' 09" O

O Coto de Eiras, o contraforte montañoso que pecha a serra polo sur, é o lugar máis axeitado para coñecer as paisaxes e as aves da Serra do Suído en Fornelos de Montes. Recoméndase realizar unha excursión até o foxo dos lobos de Sabaxáns, ou ben dende o golado da Portela do Foxo, na estrada PO-255 (km 18,6), ou ben dende Traspie-las, subindo cara á serra pola banda sur dos picoutos que arrodean o Chan da Anduriña. A opción de Traspie-las é mais esixente físicamente.

Fraga do Barragán

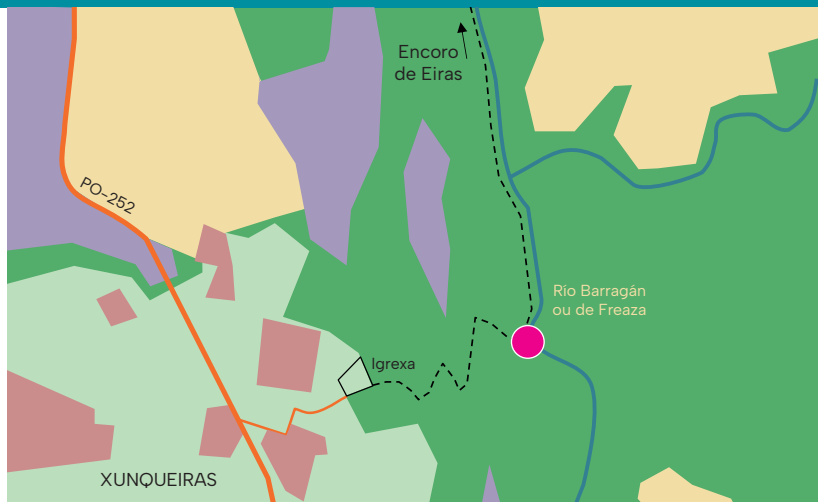
Ponte de Pedra. (San Salvador de Xunqueiras, Pazos de Borbén)

Serra do Suído →

Coordenadas: 42° 18' 03" N / 8° 29' 53" O

LOCALIZACIÓN

Para achegarse a Xunqueiras compre desviarse en Moscoso, no km 11,8 da estrada que une Redondela con Fornelos de Montes (PO-250). O camiño vello que vai de Xunqueiras ao río Barragán sae xusto a carón da igrexa de San Salvador e baixa con forte pendente ata chegar á Ponte de Pedra. Neste punto, o carreiro que segue o curso do río cruza da banda de Fornelos de Montes á banda de Pazos de Borbén, marcando a fronteira natural entre ambos os concellos.

● Punto principal - - - - Proposta de percorrido

PROPOSTA DE OBSERVACIÓN

Recoméndase pasear polo carreiro que vai a carón do río até o encoro de Eiras, xa no río Oitavén. Transcorre á sombra dun bosque de ribeira mesturado con carballos. Compre camiñar moi de vagar, atento aos cantos e chíos das aves, e de cando en vez deterse a inspeccionar as augas do río e as polas altas das árbores.

HÁBITATS

As fragas do río Barragán están cubertas por unha carballeira representativa dos bosques naturais que se refuxian nos vales da serra do Suído, moi ricas en flora. No fondo, ao longo das ribeiras, desenvólvese unha estreita banda de amieiros, con árbores altas. Ademais das aves, atopa refuxio nestes hábitats forestais unha variada fauna de mamíferos, que inclúe ao xabarín, ao corzo, á marta, ao gato bravo, á lontra e varias especies de morcegos.

COMUNIDADES DE AVES + ESPECIES CARACTERÍSTICAS

A combinación de carballeira e bosque de amieiros da ribeira fluvial conforma un hábitat rico en aves, no que ademais das puramente forestais viven moitas outras especies que atopan no bosque caducifolio autóctono un hábitat de cría óptimo.

Son característicos os paxariños forestais como o ferreiriño azul, o ferreiro real, o ferreiriño cristado, o subeliño, o subidor, a estrelina riscada, e os picafollas. De maior tamaño, mais tamén comúns, son o tordo músico, o gaio, o picapau grande, o peto verdeal a rula brava e o pombo torcaz. Entre as rapinas forestais típicas compre salientar o azor, o gabián e máis a avelaiona.

ESPECIES SINGULARES

Recoméndase vixiar o río á espera do paso do merlo rieiro e deterse na identificación dos **buxatos** non vaia ser que se nos cole algún **abelleiro europeo**.

ESPECIE CHINCHETA

Unha observación de certa dificultade por tratarse dunha especie silandeira, é o **cardeal europeo**.

Merlo rieiro
Cinclus cinclus

Papuxa das amoras
Sylvia atricapilla

Estreliña riscada
Regulus ignicapilla

Val do Louro

O Río Louro recolle as augas dos regatos que nacen na Serra do Galleiro (752 m s.n.m.) levándoas en dirección sur até o Miño na altura de Tui. En conxunto, constitúe un ecosistema fluvial moi interesante e variado, aínda que con problemas serios de conservación. No seu tramo medio localízanse as Gándaras de Budiño, un conxunto de hábitats augacentos naturais e seminaturais con flora e fauna singular. Na súa desembocadura forma as gándaras de Guillarei, outra zona de hábitats enchoupados moi interesante para as aves.

Encadrado entre a serra do Galiñeiro polo oeste, e a serra do Galleiro polo leste, o Val do Louro esténdese polos concellos de Mos, O Porriño e Tui, conformando unha bisbarra rural-industrial e mineira cunha alta densidade de poboación.

Nas alturas das serras, por riba dos 500 m de altitude, reproducése a paisaxe gandeira de matogueira atlántica de uces e toxos con pasteiros e penedías propia da montaña do interior pontevedrés. O resto do territorio repártese entre plantacións forestais, de piñeiro ou de eucalipto, agras cultivadas, medios urbanos e desenvolvementos industriais e mineiros.

LOCALIZACIÓN

A aldea Alfacuca é un espazo recuperado polo concello de Mos ao pe do monte Salgueirón, ao que se accede dende a N-550 (km 150) collendo o desvío para San Antóño. Despois de pasado o Local Social de Louredo, na rotonda, unha pista á dereita con treitos de forte pendente, leva ao lugar. Para acceder ao comezo do paseo á beira do río Louro dende Alfacuca compre achegarse ao desvío para Quintal na N-550 (km 149,1). Pásase por baixo da vía do tren e 100 m despois de cruzar o Louro tómase un desvío á esquerda. Uns 250 m máis adiante atoparemos o comezo do sendeiro que leva a Mos pola beiriña do Louro e que combina treitos de pista peonil con carreiros naturais. O percorrido entre a Alfacuca e o comezo do sendeiro (2000 m de lonxitude, compre evitar a estrada nacional) transcorre por unha zona de prados e cultivos con casas dispersas.

● Punto principal ● Punto auxiliar - - - - Proposta de percorrido

PROPOSTA DE OBSERVACIÓN

Alfacuca é un bo lugar no que deterse a descansar, especialmente cando se vai acompañado de crianzas. Paseando de vagar polos socalcos plantados de carballos do recinto poden observar algunhas aves comúns, como o merlo, o fereiro real, o pimpín e o paporrubio. A proposta principal neste punto é a observación de aves polo sendeiro que vai pola beira dereita do río Louro en dirección a Mos, camiñando moi a modo e permanecendo atentos aos chíos e cantos.

HÁBITATS

Nas bisbarras con forte presión humana os ecosistemas fluviais son esenciais para a integridade ecolóxica do territorio pois é alí onde persisten os hábitats de bosque natural.

As ribeiras do Louro en Mos, presentan un bosque de ribeira formado por amieiros, grandes abeleiras, carballos, salgueiros e loureiros. A meirande parte da veiga desta paisaxe rural urbanizada está ocupada por terras agrícolas, nas que compre destacar os prados de sega naturais.

COMUNIDADES DE AVES

+ ESPECIES CARACTERÍSTICAS

Os arboredos da ribeira, cando están ben conservados, conforman un hábitat óptimo para as aves do bosque, entre elas un conxunto de paxaros forestais, como o ferreiriño azul, o ferreiro real, o subeliño, o gabeador, a estreliña riscada e o picafollas. O gaio ou pega marza e mais a rula móvense por estes arboredos. Nos prados da ribeira canta a carriza dos xuncos, mentres que na beiriña do río é doada de ver a lavandeira amarela.

ESPECIES SINGULARES

A garza real ten por costume durmir e descansar nas árbores altas da ribeira e aliméntase nos prados e lameiros da contorna.

ESPECIE CHINCHETA

Os bandiños de úbalos achéganse no inverno a comer na semente do amieiro.

Úbalo eurasiático
Carduelis spinus

Subeliño
Aegithalos caudatus

Subidor
Certhia brachydactyla

PUNTOS AUXILIARES

Tomando Alfauca como base, ademais de visitar o río Louro, pode resultar gratificante realizar unha visita á serra do Galleiro. Con máis de 750 m de altitude esta mole granítica na que se xuntan os concellos de Mos, Pazos de Borbén, O Porriño e Pontearreas, domina a paisaxe do val do Louro, o fondo da ría de Vigo, e o val do río Tea.

• Monte Galleiro

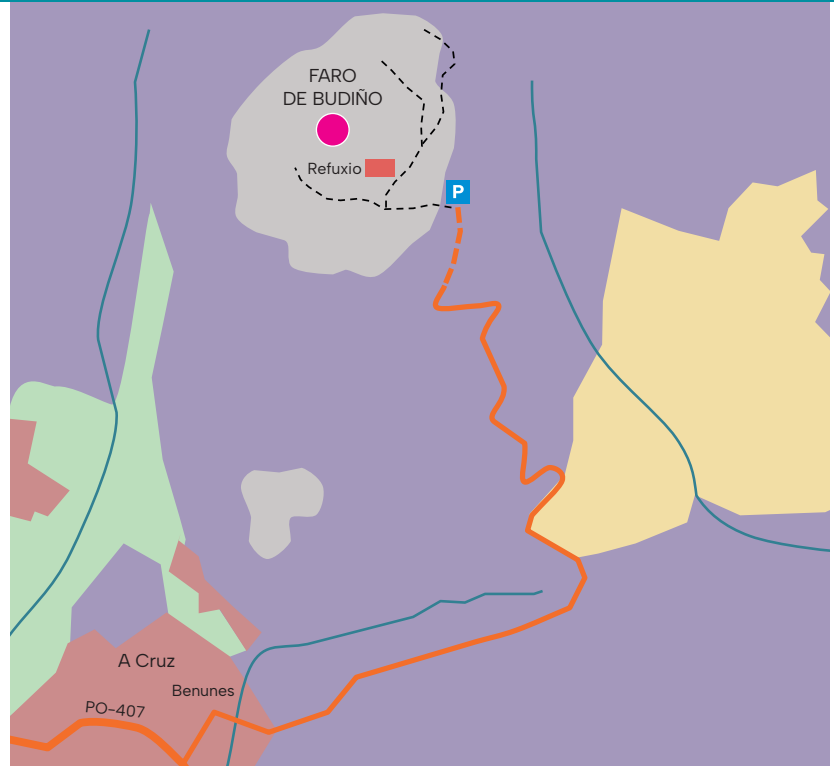
42° 14' 06" N / 8° 34' 07" O

A zona máis interesante, con paisaxe de mato atlántico, sitúase por riba dos 500 m de altitude.

LOCALIZACIÓN

O Faro de Budiño (398 m de altitude) é un imponente afloramento granítico formado por enormes penedos con paredes verticais que roldan os 80 metros de desnivel. Forma parte dunha serra que baixa do Monte Galleiro en dirección sur, con altitudes que oscilan entre os 350 e os 450 m.

Na estrada vella de Salceda de Case-las (PO-407) xusto ao pasar o núcleo de Budiño tómase cara ao barrio de Benunes. Alí comeza, cunha pendente moi forte, a pista asfaltada que leva ao aparcamento da Área Recreativa do Faro de Budiño. Medio km antes de chegar ao aparcamento tórnase en pista de terra.

● Punto principal - - - - Proposta de percorrido

PROPOSTA DE OBSERVACIÓN

Tal e como a súa denominación de Faro suxire, atopámonos nun lugar dende o que vixiar. A proposta sería, por tanto, a de situarse nos outeiros que permiten abarcar a paisaxe da contorna e permanecer un tempo alí, mais ben prolongado, a vixiar os movementos das aves. Os miradoiros máis axeitados atópanse nas bandas norte e oeste. Están conectados por unha rede de carreiriños que circundan o coto do Faro pola súa banda leste. A escolla dun ou doutro miradoiro dependerá do momento do día pois compre ter o sol nas costas.

HÁBITATS

A combinación de penedos xigantescos, mato baixo de toxo e uces, mato alto de xestas, piñeiros e carballos, conforma unha paisaxe peculiar. Fóra do que é a contorna da cima, o monte do Faro está cuberto por plantacións forestais moito menos interesantes para as aves.

COMUNIDADES DE AVES
+ ESPECIES CARACTERÍSTICAS

Dende os miradoiros que se abren ao val é posible observar o paso de aves de voo pausado como o corvo carnazal, o buxato e a cobreira, sen esquecer algunha das rapinas forestais que de cando en vez se desprazan por riba do dosel arbóreo como é o caso do azor.

ESPECIES SINGULARES

Nos desprazamentos entre balcón e balcón, son doadas de observar aves como o rabirrubio, a papuxa do mato, a azulenta e o chasco europeo.

Cabe a posibilidade de observar as tres especies de falcóns, o falcón peregrino, o falcón pequeno e o lagarteiro.

ESPECIE CHINCHETA

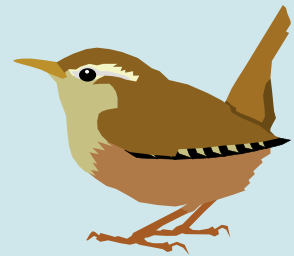
O roqueiro azul é unha das aves raras no Suroeste de Pontevedra que se ten visto de cando en vez neste lugar.

Buxato común
Buteo buteo

Rabirrubio tizón
Phoenicurus ochruros

Carriza
Troglodytes troglodytes

PUNTOS AUXILIARES

- **Lagoa de Orbenlle**

41° 06' 05" N / 8° 37' 52" O

Exemplo de areeira naturalizada de alto valor ecolóxico. Está dotada dunha infraestrutura de interpretación do medio natural.

- **Observatorio das Gándaras de Budiño**

42° 06' 42" N / 8° 37' 47" O

Ao pé da serra do Galiñeiro, apertado contra o polígono industrial de O Porriño, persiste con dificultades a Zona de Especial Conservación das Gándaras de Budiño (ZEC ES1140011), un conxunto de hábitats augacentos con flora e fauna singular que inclúe elementos únicos.

- **Centro de interpretación**

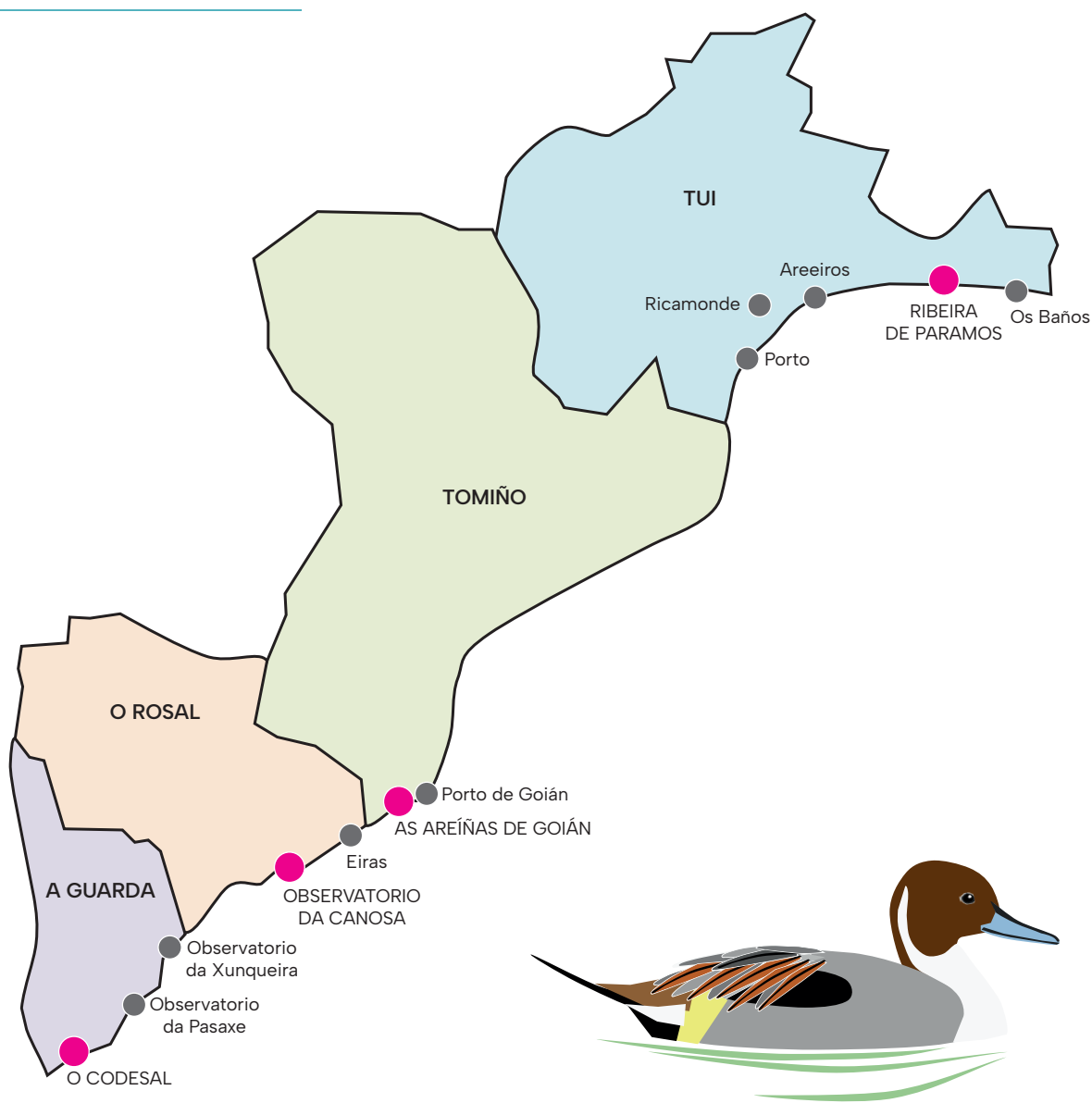
do Parque Natural do Monte Aloia

42° 04' 31" N / 8° 40' 47" O

Emprazado no concello de Tui, no cabo sur da serra do Galiñeiro, este Parque Natural permite coñecer de primeira man a avifauna dos piñeirais. Dispón dunha rede de sendeiros doados de camiñar, sendo especialmente axeitados os que discorren polos planaltos.

Baixo Miño

O Baixo Miño é un gran espazo natural transfronteiri-
zo, formado por un conxunto de áreas protexidas da
Rede Natura 2000 distribuídas na beira galega e na
beira portuguesa. É unha das principais localidades
de migración e invernada de aves acuáticas da costa
atlántica Ibérica. No Suroeste de Pontevedra estén-
dese pola totalidade da ribeira dos catro concellos
miñotos: Tui, Tomiño, O Rosal e A Guarda.

LOCALIZACIÓN

Dende a PO-404, na altura de Paramos (km 3,4) cóllese unha estrada rectilínea que pasados 200 m vai dar xusto á beiría do río. O punto de observación atópase a carón do pantalán dun clube de remo, uns 150 m río abaixo.

● Punto principal - - - - Proposta de percorrido

PROPOSTA DE OBSERVACIÓN

A pista que vai río arriba, pola senda Areeiros-Penedo é agradable de camiñar e permite explorar o arboredo da ribeira e as carballeiras con freixos dos bancos fluviais.

A cobertura da vexetación da ribeira é considerable polo que compre aproveitar os ocos na espesura para ollar o río e as illas da beira portuguesa.

HÁBITATS

As augas do río son mansas, propias dos cursos baixos fluviais. Malia atoparnos a máis de 40 km da desembocadura, apréciase a influencia mariña no efecto das mareas e na entrada de peixes de augas salobres. As illas fluviais (Insua Grande e illa do Terrao) están cubertas en boa parte por bosque de ribeira, ademais doutros hábitats con vexetación acuática. Diante do pantalán queda ao descuberto un baixo de coios (coiñal) que as aves acuáticas utilizan como pousadoiro. O bosque de ribeira, nas ribeiras e nas illas, componse de freixos, amieiros, salgueiros e lamigueiros en proporcións variables; en varios puntos esténdese cara ao interior mesturado con carballos.

COMUNIDADES DE AVES
+ ESPECIES CARACTERÍSTICAS

Durante a primavera e o verán serán doadas de observar as aves insectívoras que se alimentan en voo sobre as augas como a **anduriña dos campos**, a **anduriña de cu branco** e máis a **anduriña das barreiras**. Nas beiras moran a **lavandeira branca**, a **lavandeira real** e máis o **picapeixe**. Varias especies de aves mariñas remontan o río, entre elas a **gaivota patiamarela**, a **gaivota chorona** e máis o **corvo mariño grande**. Nas árbores grandes da ribeira dormen e descansan aves acuáticas como a **garza real** e a **garcía branca**, mais tamén rapinas e córvidos.

As comunidades de passeriformes do bosque da ribeira son moi ricas e diversas, incluíndo especies características destes hábitats como o a **cetia das ribeiras**, o **rousíñol** e máis o **ouriolo** ou **papafigos**, ás que acompañan as especies forestais máis comúns como o **ferreiriño azul**, o **ferreiro real**, o **subeliño**, o **subidor** e a **papuxa das amoras**. O **miñato queimado**, adoita patrullar as ribeiras e por veces achégase a **aguiá pescadora**.

ESPECIES SINGULARES

Este punto, como outros na ribeira do Miño e do Louro, son moi axeitados para exercitarse na identificación dos picafoxas, singularmente na diferenciación entre o picafoxa europeo e o picafoxa ibérico.

ESPECIE CHINCHETA

Garza rubia ou calquera das outras garzas cunha distribución moi restrinxida en Galicia como por exemplo a **galgúñeira**.

Corvo mariño grande
Phalacrocorax carbo

Anduriña das barreiras
Riparia riparia

Anduriña de cu branco
Delichon urbicum

PUNTOS AUXILIARES

A visita á ribeira de Páramos e dos catro puntos de observación auxiliares (tres á beira do Miño e un na do Louro) proporciona unha visión completa do río Miño e das súas ribeiras no concello de Tui. Estes puntos, ordenados a favor da corrente, son:

- **Os Baños (Caldelas de Tui)**

42° 03' 13" N / 8° 34' 16" O

A carón da desembocadura do río Caselas. Arboredo de ribeira e parcelas cultivadas.

- **Praia fluvial de Areeiros**

42° 03' 15" N / 8° 37' 09" O

Recoméndase especialmente explorar, río arriba e río abaixo. A pista polo río arriba permite observar a beira norte da illa da Cancela. Río abaixo sae unha pista agrícola que aos poucos centos de metros ábrese a unha extensión de campos de varias hectáreas.

- **Ricamonde (Ponte do Louro)**

42° 03' 23" N / 8° 38' 05" O

Recoméndase remontar o curso do Louro até avistar as primeiras casas. Da ponte para abaixo esténdense as gándaras de Guillarei.

- **Porto de Tui**

42° 02' 49" N / 8° 38' 26" O

Bo punto para observar as augas do río e máis a avifauna que se desenvolve nelas.

LOCALIZACIÓN

Dende a estrada que vai da PO-552 ao porto de Goián, cóllese á dereita, 250 m antes de chegar ao río, pola pista asfaltada que rodea o Castelo de San Lourenzo. Tomando no primeiro cruce á esquerda chégase de contado ao aparcamento público situado no cabo sur da praia fluvial de Goián.

● Punto principal ● Punto auxiliar - - - - Proposta de percorrido

PROPOSTA DE OBSERVACIÓN

Sae do aparcamento río abaixo, abeirada á ribeira fluvial, unha senda peonil con treitos de pasarela de madeira moi agradable de camiñar. Cruza bosques naturais, campos cultivados, pasteiros e mesmo un paseo de cerdeiras. Unha camiñada de vagar por este sendeiro permite observar a illa Morraceira e, máis ao lonxe, na banda de Portugal, a beira norte da illa Bohega, circundada por acacias negras.

HÁBITATS

Os fenómenos de sedimentación que predominan nestas augas mansas deron lugar ás illas fluviais, Morraceira, Bohega e Ilha dos Amores. O seu estado de conservación é variable, dependendo de se están ou non cubertas de vexetación exótica. O bosque de ribeira con freixos, amieiros, salgueiros e lamigueiros esténdese, máis ou menos desenvolvido, polas ribeiras do río e das illas. Este bosque, mesturado con carballos, ocupa a illa Morraceira por completo e varias fincas que deixaron de cultivarse hai décadas. Un hábitat característico dos bancos da ribeira son os pasteiros, prados e cultivos que permanecen enchoupados no inverno.

COMUNIDADES DE AVES

+ ESPECIES CARACTERÍSTICAS

Varias aves insectívoras estivais como a anduriña dos campos, a anduriña de cu branco e máis a anduriña das barreiras adoitan alimentarse en voo sobre as augas, mentres que, máis ou menos agochados nas beiras, é posible observar outras especies propias da ribeira fluvial como a lavandeira real, a cetia das ribeiras, o picapeixe, o lavanco e o bilurico bailón.

Nas árbores da ribeira pousan a garza real, a garciña branca e o corvo mariño grande. Nas mesturas de bosque de ribeira e carballeira atopamos unha rica comunidade de aves forestais con especies como o subidor, o pimpín, o ferreiro real, o subeliño, o picapau grande, o peto verdeal, a rula brava, o gaio e o tordo músico.

Obsérvanse camiñando polos espazos abertos que aínda se conservan na ribeira o estorniño negro, a lavandeira branca e o tordo visgueiro. No inverno xúntanse con eles o tordo rubio e o estorniño pinto.

ESPECIES SINGULARES

O bico de coral é un paxariño introducido que se reproduce nas ribeiras do Baixo Miño. Fóra do período reprodutor forma bandadas numerosas e barulhentas.

ESPECIE CHINCHETA

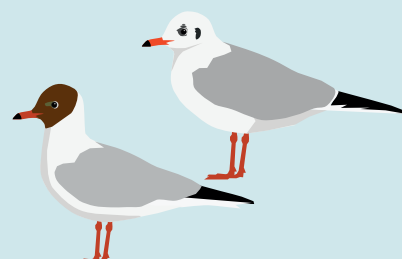
Tal vez, nun inverno frío, sexa posible observar nos prados e campos enchoupados, un bando mixto de avefría, píldora dourada e tordo real.

Cetia das ribeiras
Cettia cetti

Garciña branca
Egretta garzetta

Gaivota chorona
Chroicocephalus ridibundus

PUNTOS AUXILIARES

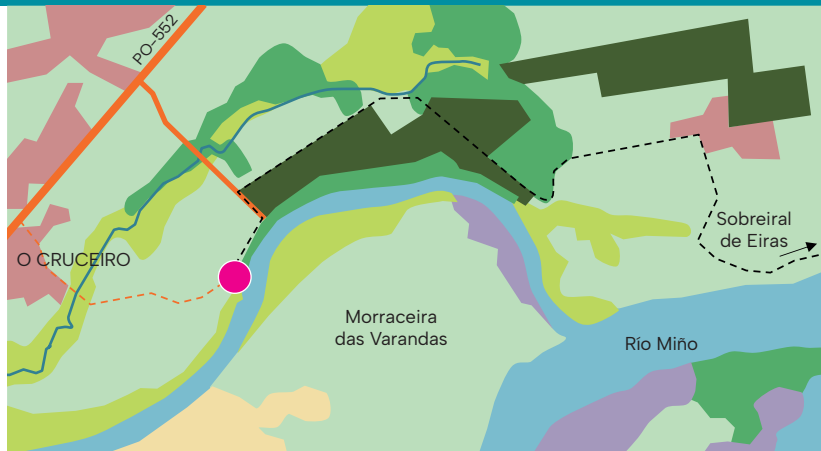
• Porto e praia fluvial de Goián

41° 56' 29" N / 8° 45' 03" O

Punto de observación do río a 1200 m das Areíñas coa vila de Vilanova da Cerveira ao fondo. Un sendeiro que vai pola beira cruzando parcelas cultivadas e parcelas a bosque leva río arriba até o parque do Castelo de San Lourenzo e, seguidamente, á praia fluvial e ao porto.

LOCALIZACIÓN

Dende a PO-552 na altura de Tabagón (km 52) cóllese unha pista asfaltada que leva directamente ao observatorio.

Punto principal - - - **Proposta de percorrido**

PROPOSTA DE OBSERVACIÓN

O observatorio proporciona unha boa visión do gran pasteiro que ocupa a metade oriental da illa Morraceira das Varandas e mais da estreita canle que separa a illa da ribeira. Ademais de permanecer no observatorio o tempo necesario para que vaian aparecendo as especies que viven nesta ribeira, é moi recomendable achegarse ao sobreiral de Eiras facendo uso das pistas e camiños que van pola beira do río.

HÁBITATS

A Morraceira das Varandas e a Morraceira do Grilo son illas baixas con aproveitamento gandeiro extensivo cubertas por pasteiros e matogueiras, nas que, lamentablemente, tamén ten entrado a acacia negra. Nos bancos da ribeira aínda persisten algunhas zonas dedicadas a prados e cultivos que se asolagan no inverno. No areal de Eiras consérvase un curioso sobreiral con freixos e piñeiros espaxados.

COMUNIDADES DE AVES + ESPECIES CARACTERÍSTICAS

Dende o observatorio avístanse na canle e nas súas beiras aves acuáticas do esteiro que se achegan a esta ribeira. Entre elas anátidas como o lavanco, a cerceta eurasiática e o pato cinsento, e limícolas como a píldora cinsenta, a avefría e o bilurico bailón. A illa é visitada por rapinas como o miñado negro, o buxato, o lagarteiro e o falcón pequeno.

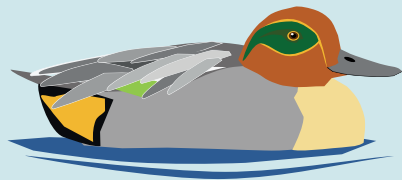
Por entre o arboredo adevesado do sobreiral de Eiras abundan os frinxílicos: pimpín, xilgaro, liñaceiro, xirín, verderolo e outros.

ESPECIES SINGULARES

A garza dos bois visita o sobreiral de Eiras durante o inverno.

ESPECIE CHINCHETA

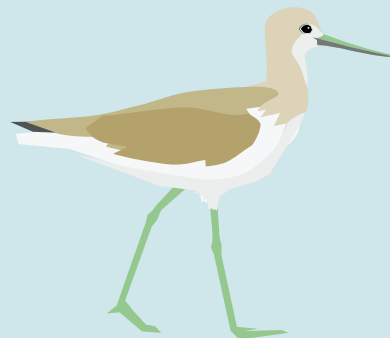
É altamente probable que as tartarañas das xunqueiras que vexamos dende o observatorio durante a primavera e o verán formen parte da pequena poboación reprodutora local

Cerceta eurasiática
Anas crecca

Picapeixe
Alcedo atthis

Bilurico pativerde
Tringa nebularia

PUNTOS AUXILIARES

- **Praia das Eiras**

41° 55' 31" N / 8° 46' 38" O

Os algo máis de 3,2 km que separan este punto do Observatorio da Canosa poden percorrerse na súa meirande parte pola beira do río. Os primeiros 2000 m camíñase a través da barra de area de Eiras, cuberta de piñeiros, sobreiras e freixos dispersos. Os restantes 1200 m proporcionan boas vistas das Morraceiras. Na beira portuguesa destaca unha extensa banda de carrizos.

O Codesal

O Codesal. (Camposancos, A Guarda)

Baixo Miño →

Coordenadas: 41° 53' 02" N / 8° 51' 25" O

LOCALIZACIÓN

Bo acceso polo Paseo de Portugal, que é a estrada que leva dende o porto do transbordador de Caminha (Porto da Pasaxe) á Guarda. O punto principal localízase xusto o pasar as instalacións deportivas de O Codesal.

● Punto principal - - - - Proposta de percorrido

PROPOSTA DE OBSERVACIÓN

Punto óptimo para a observación, a distancias relativamente curtas, tanto na baixamar como na pleamar, da meirande parte das aves acuáticas do Baixo Miño. Na baixamar as aves distribúense polo intermareal diante das praias; na preamar concéntranse nos illotes e baixos da Punta Codesal. Nos períodos máis favorables (inverno e pasos migratorios) este punto garante a observación dunha gran variedade de especies.

Recoméndase igualmente achegarse a pé até a desembocadura do Miño (a 2000 m de distancia) ou, cando menos, até a praia do Muíño.

HÁBITATS

Augas abrigadas pouco profundas que durante a marea baixa deixan ao descuberto bancos de area e unha banda de intermareal lamacento entre a Punta Codesal e a Punta da Armona. Tamén son moi importantes para as aves acuáticas os illotes rochosos e baixos da banda norte da Praia do Codesal.

Os mellores exemplos de hábitats de duna son os que ocupan as cabeceiras das praias do Muíño e Lamiña, xa que no resto foron urbanizados ou plantados con piñeiros.

COMUNIDADES DE AVES + ESPECIES CARACTERÍSTICAS

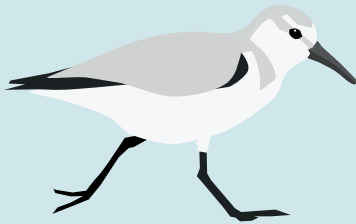
Abundan tres grupos de aves acuáticas, as aves mariñas, as aves da lama (limícolas) e as anátidas. As aves mariñas están representadas por gaivotas e carráns, con especies migradoras e invernantes como a **gaivota de cabeza negra**, a **gaivota escura**, o **gaivotón atlántico** e o **carrán cristado**. Nos pousadoiros e nas chairas lamacentas atópanse de cote o **lampareiro**, o **fuselo**, o **mazarico real** e o **chiador**, o **pilro de tres dedas** e o **común**, a **pillara real** e a **píldora cincenta**. As anátidas máis comúns son o **lavanco real** e a **cerceta eurasiática** mentres que os **mergullóns de pescozo negro** adoitan nadar e mergullar nas augas do esteiro.

ESPECIES SINGULARES

Os cullereiros gostan moito de establecer pousadoiros nos illotes do Codesal.

ESPECIE CHINCHETA

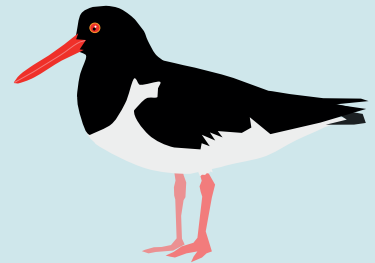
Calquera das especies que até hai relativamente poucos anos eran habituais e que agora son difíciles de ver: **mergo cristado**, **parrulo cristado** ou o **parrulo eurasiático**.

Pilro tridáctilo
Calidris alba

Mergullón de pescozo negro
Podiceps nigricollis

Lampareiro
Haematopus ostralegus

PUNTOS AUXILIARES

- **Observatorio da Xunqueira de Camposancos**

41° 54' 08" N / 8° 50' 39" O

A pista que sae de Salcidos en dirección sueste ofrece a oportunidade de recoñecer e familiarizarse cos hábitats propios do esteiro, e como se van sucedendo conforme nos achegamos a ribeira: salgueirais, pasteiros augacentos, carrizais, xunqueiras, e herbazais salinos. Dende o propio observatorio obsérvase a canle e a beira oeste da illa da Xunqueira, as chairas intermareais, os bancos de area e as augas libres do esteiro. O carreiro que continúa polo observatorio adiante permite un achegamento á xunqueira e ao carrizal.

- **Observatorio da Pasaxe**

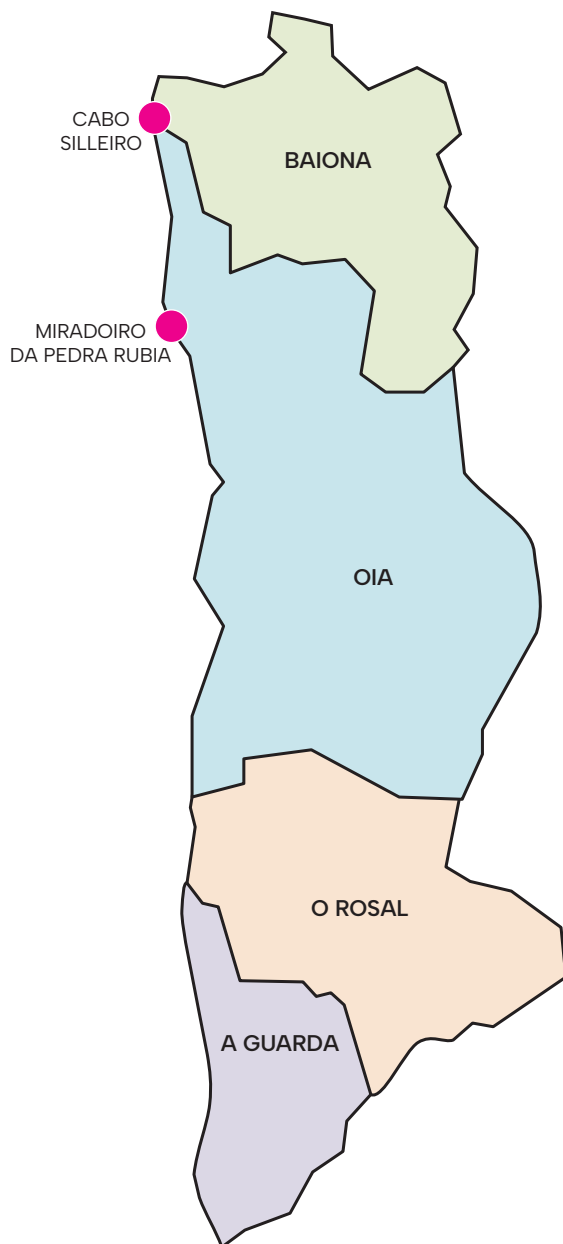
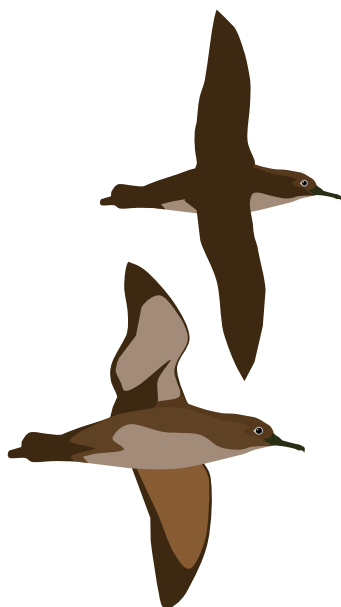
41° 53' 42" N / 8° 50' 58" O

Preto de 1 km río abaixo do observatorio da Xunqueira de Camposancos atópase o observatorio da Pasaxe, un punto igualmente óptimo para a observación de aves acuáticas.

Costa de Oia

Entre o cabo Silleiro e o Miño, por territorios administrados polos concellos de Baiona, Oia, O Rosal e A Guarda, esténdese ao pe da Serra da Groba un treito de costa rectilínea de 30 km de lonxitude. Trátase dunha costa baixa, rochosa, e moi exposta a acción do océano, na que os lugares de abrigo son escasos.

Cara a terra os rochedos da beiramar dan paso a unha estreita chaira litoral cuberta por mato baixo e pasteiros con valos de pedra. Neste treito litoral seleccionáronse dous puntos principais complementarios centrados na observación das aves mariñas que viaxan polo Corredor Migratorio do Atlántico Oriental.

Miradoiro da Pedra Rubia

As Mariñas. (Mougás, Oia)

Costa de Oia →

Coordenadas: 42° 04' 11" N / 8° 53' 34" O

LOCALIZACIÓN

Miradoiro á beira da estrada no km 26 da PO-552 (Baiona-A Guarda). Localízase entre a Punta Centinela e a Punta da Pedra Rubia.

 Punto principal

PROPOSTA DE OBSERVACIÓN

Este é un lugar no que botar tempo ollando cara ao mar. É recomendable realizar a visita polo serán en días nos que as condicións de vento e mar sexan favorables; son preferibles os ventos moderados, do norte en outono e do sur na primavera.

No caso de dispor de telescopio tamén pode ser interesante achegarse ao Miradoiro de Aguncheiro, situado 2200 m cara ao sur nun pequeno outeiro de 30 m de altitude.

HÁBITATS

Diante nosa ábrese o mar sen límite xeográfico ningún. Unicamente na prolongación dos cabos asoman algúns illotes e pedras que se afastan da liña de costa uns poucos centos de metros.

O intermareal é rochoso e de pouca extensión e nas zonas máis abrigadas fórmanse praias de bolos. Na banda de terra desenvólvese unha matogueira cativa adaptada ás duras condicións impostas polo vento e a marusía.

COMUNIDADES DE AVES

+ ESPECIES CARACTERÍSTICAS

Lugar axeitado para observar as aves mariñas que se desprazan polo mar aberto ou ben seguindo a liña de costa. Os períodos de maior abundancia e diversidade de aves cadran cos pasos migratorios de outono (agosto, setembro, outubro) e de primavera (marzo, abril, maio). O mascato, o mourelo, o furabuchos do Atlántico, o carrán común, o carrán ártico e a gaivota escura, son as especies que adoitan protagonizar os pasos máis rechamantes.

Ás poboacións migradoras súmanse as aves mariñas das poboacións locais, sinaladamente a **gaivota patiamarela** e máis o **corvo mariño cristado**, doadas de observar nos pousadoiros dos illotes.

ESPECIES SINGULARES

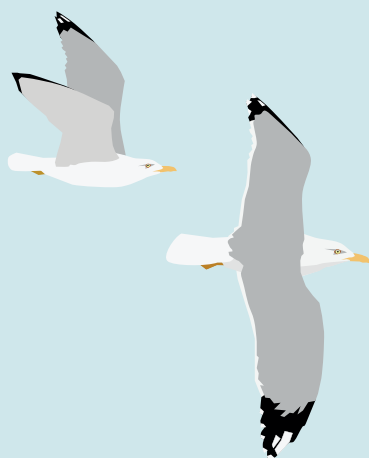
Entre os meses de abril e xullo será posible observar algunha das **pardelas cincentas** da colonia das illas Cíes a peitear as ondas polo mar aberto. Ás veces pousan no mar bandos de **furabucho balear**.

ESPECIE CHINCHETA

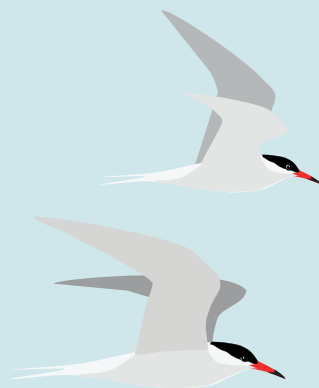
A observación dun **pañño europeo**, outra especie de ave mariña que conta cunha pequena colonia de cría nas Cíes é, aínda que pouco probable, posible.

Pardela cincenta
Calonectris borealis

Gaivota patiamarela
Larus michahellis

Carrán común
Sterna hirundo

LOCALIZACIÓN

O cabo Silleiro é a prolongación cara ao mar dun monte de 199 m de altitude, situado no recanto sur do arco que conforma a enseada de Baiona. Neste punto a ría de Vigo dá paso á costa de Oia que se dirixe en dirección sur cara a Portugal. Cara ao norte avístanse, na boca da ría, a illa de San Martiño e máis o illote Boeiro, que forman parte do Parque Nacional Marítimo e Terrestre das Illas Atlánticas de Galicia. O acceso ao punto de observación dende a estrada Baiona-A Guarda (PO-552; km 21,3) é moi doado.

● Punto principal - - - Proposta de percorrido

PROPOSTA DE OBSERVACIÓN

Cabo Silleiro é un dos principais puntos de observación do paso das aves mariñas que migran ao longo da costa atlántica europea polo Corredor Migratorio do Atlántico Oriental. No paso de primavera (marzo, abril, maio) o movemento é cara ao norte, cara ás colonias de cría mentres que no paso de outono (agosto, setembro, outubro) as aves circulan en sentido contrario, cara ás localidades de invernada. É recomendable realizar a visita polo serán en días nos que as condicións de vento e mar sexan favorables; son preferibles os ventos moderados, do norte en outono e do sur na primavera.

Do recinto do faro sae cara ao sur un carreiro que permite percorrer a matogueira da banda litoral ao longo dalgúns centos de metros.

HÁBITATS

Na costa diante do cabo, coas illas Cíes ao fondo, asoman un feixe de illas, illotes, baixos e cons (illa Carral, illas Polveiras). Cara ao norte, ao pe da depuradora existe unha praia de bolos, característica desta costa tan exposta á forza do océano. A beiramar rochosa dá paso a un mato baixo de toxo con campións de herba e moita pedra.

COMUNIDADES DE AVES + ESPECIES CARACTERÍSTICAS

En días sinalados, con boa visibilidade e ventos axeitados, é posible observar o paso continuado dun bo feixe de especies migradoras, entre elas o mascato boreal, a pardela cinsenta, o furabuchos atlántico, o furabuchos balear, o pato mourelo, o carrán común, o carrán ártico, a gaivota escura e a palleira grande. Ademais das poboacións migradoras, pódense observar nos pousadoiros dos illotes varias das aves mariñas residentes locais, sinaladamente o corvo mariño cristado, a gaivota patiamarela e, máis cara ao inverno, o gaivotón atlántico e o corvo mariño grande.

ESPECIES SINGULARES

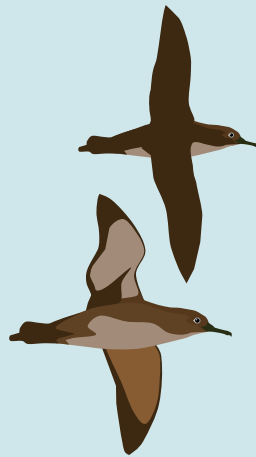
Os pasos de mascato son mesmo hipnóticos.

ESPECIE CHINCHETA

Calquera das especies de palleira que se observan nos mares galegos: a palleira grande e as aínda máis escasas rabilonga, parasita ou pomarina.

Mascato boreal
Morus bassanus

Furabuchos balear
Puffinus mauretanicus

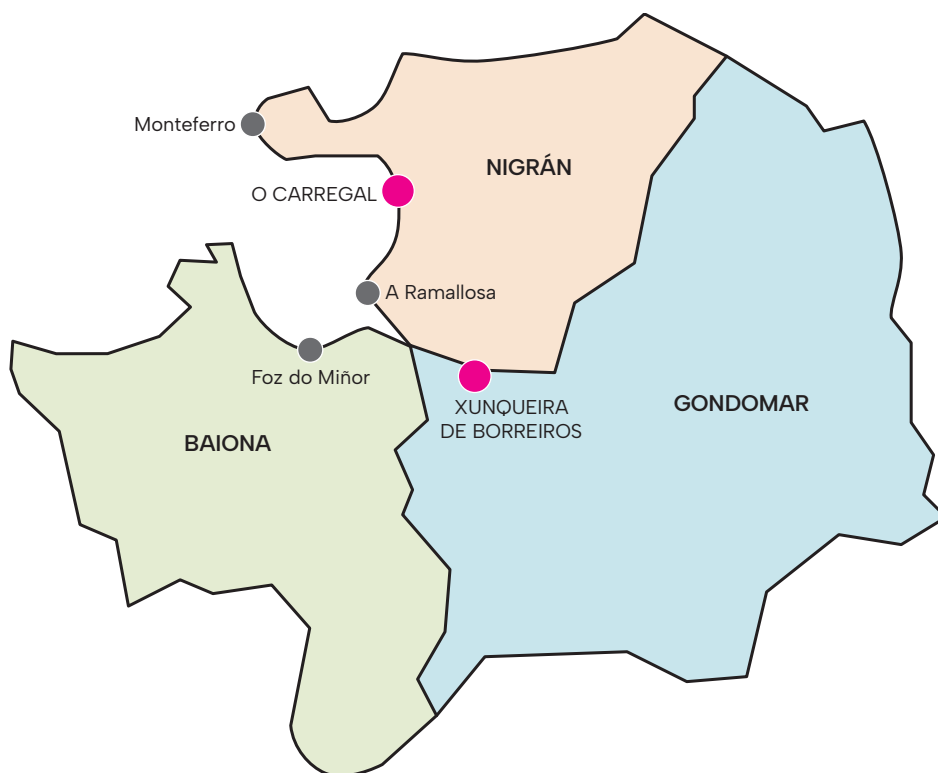
Palleira grande
Stercorarius skua

Enseada de Baiona

Entre o cabo Silleiro e Monteferro localízase a Enseada de Baiona, unha pequena badía semicircular de 3 km de diámetro na que desemboca o río Miñor.

O esteiro do río Miñor é un espazo da Rede Natura 2000 catalogado como Zona de Especial Conservación. Aquí atopan refuxio e posibilidades de alimentación e descanso numerosas especies de aves acuáticas.

Xunqueira de Borreiros

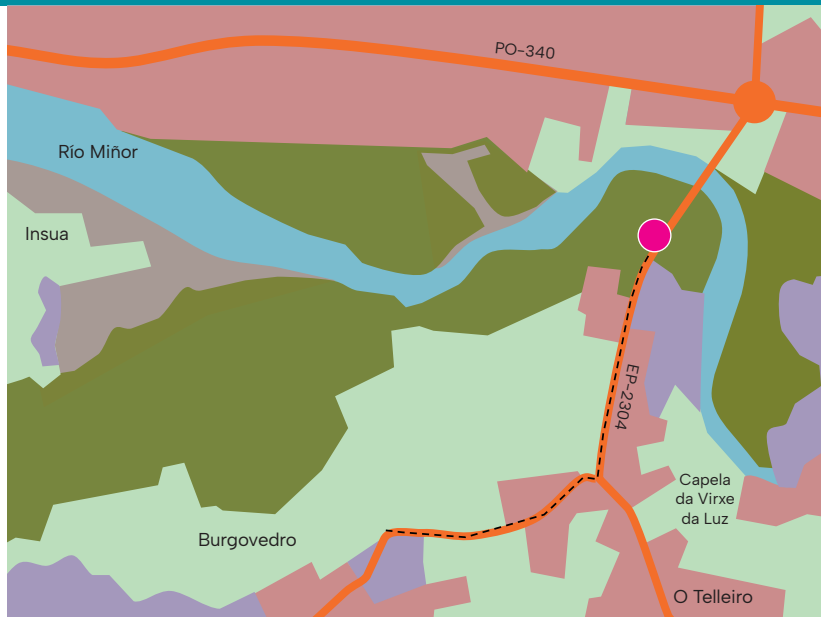
A Xunqueira. (San Martiño de Borreiros, Gondomar)

Enseada de Baiona →

Coordenadas: 42° 06' 48" N / 8° 48' 00" O

LOCALIZACIÓN

A Xunqueira de Borreiros ocupa o fondo do Esteiro do río Miñor, a carón e augas arriba da ZEC A Ramallosa. O observatorio ten un acceso moi doado saíndo da Ramallosa en dirección Gondomar (PO-340). A 1200 m da Ramallosa, no km 20,4 tómasse un desvío á dereita que leva a Borreiros. O observatorio aparece, tamén á dereita, ao pouco de cruzar o río Miñor.

● Punto principal - - - - Proposta de percorrido

PROPOSTA DE OBSERVACIÓN

Recoméndase planificar unha visita prolongada e instalarse comodamente no observatorio, atentos ás aves da xunqueira e do río. A ponte do Miñor, na mesma estrada, é un bo punto de observación complementario ao observatorio. A estrada que sae diante da Capela da Virxe da Luz cara a Burgovedro permite inspeccionar a chaira de prados e pasteiros augacentos da banda sur da xunqueira.

HÁBITATS

Boa representación a unha escala relativamente pequena do conxunto de hábitats propios do fondo dos esteiros: augas libres do río, intermareal lamacente nas beiras e nas canles e xunqueiras e pasteiros salinos con vexetación baixa de herbáceas adaptadas á salinidade. Xusto diante do observatorio dispónse unha banda de carrizos, un dos hábitats máis valiosos deste tipo de medios. Os pasteiros, enchoupados durante o inverno, tamén constitúen un hábitat interesante para as aves.

COMUNIDADES DE AVES + ESPECIES CARACTERÍSTICAS

Os fondos do esteiro son zonas de anidamento e cría de polos de aves acuáticas como o lavanco real, o mergulleto, a galiña de auga e a zurrasca. Ademais, funcionan como zonas nas que as aves atopan refuxio durante a preamar ou cando as molestias na Foz son demasiado intensas, principalmente no caso de limícolas migradoras e invernantes, entre elas o mazarico real, o fuselo de rabo pinto, o bilurico de patas verdes, o bilurico bailón e a píldora cinsenta. Estas

especies tamén se achegan aos intermareais lamacentos que quedan ao descuberto durante a baixamar. A garza real, a garciña branca e a gaivota chorona son habituais.

ESPECIES SINGULARES

Nunha xornada óptima neste observatorio sería posible escoitar a zurrasca e a folosa das canaveiras, ademais de ver pasar ao picapeixe.

ESPECIE CHINCHETA

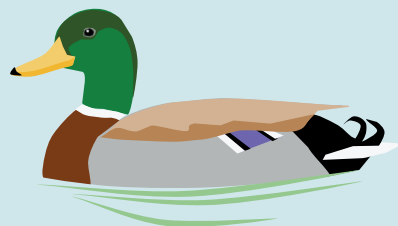
Na Foz do Miñor obsérvase moi de cando en vez ao ibis mouro. A escoita dos cantos e chamadas das aves do carrizal pode dar algunha sorpresa.

Garza real
Ardea cinerea

Zurrasca eurasiática
Rallus aquaticus

Lavanco real
Anas platyrhynchos

PUNTOS AUXILIARES

- **Foz do Miñor (Baiona)**
42° 06' 44" N / 8° 49' 19" O
- **A Ramallosa (Nigrán)**
42° 07' 10" N / 8° 48' 58" O

O paseo marítimo da Foz, e concretamente estes dous puntos, permiten a observación completa da ZEC A Ramallosa, que comeza un km augas abaixo da Xunqueira de Bo-reiros. A Foz do Miñor é a principal zona de migración e invernada de aves acuáticas no litoral entre San Simón e o Baixo Miño. Está constituída por unha pequena enseada de apenas un km no seu eixo máis longo, pechada por unha barra areosa que deixa unha canle de saída ao río Miñor pola beira norte.

O Carregal

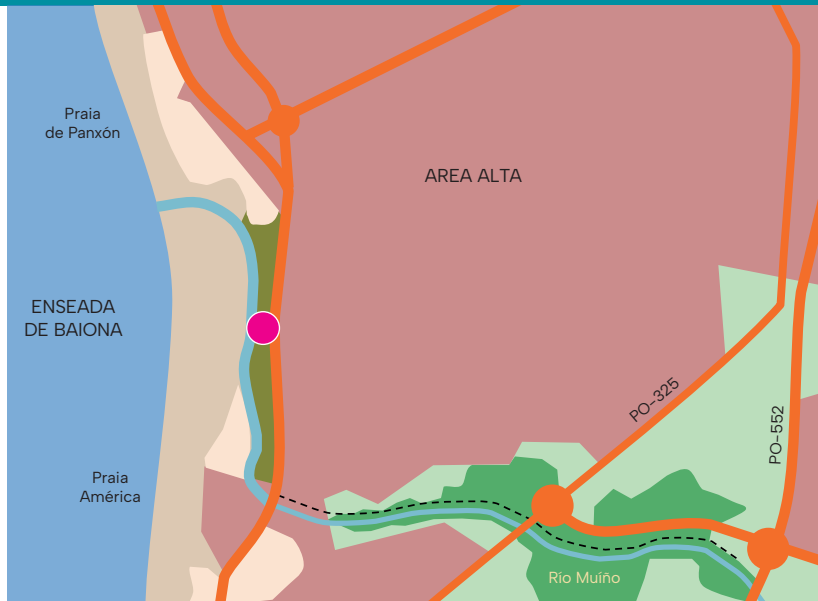
O Carregal. (San Fiz de Nigrán, Nigrán)

Enseada de Baiona →

Coordenadas: 42° 08' 12" N / 8° 49' 00" O

LOCALIZACIÓN

Lugar de Carregal, na desembocadura do río Muíño. Esta pequena corrente fluvial recolle as augas do val de Nigrán e desauga no mar dividindo o areal de Area Alta en dúas metades, ao norte a praia de Panxón e ao sur Praia América. O punto de observación localízase á beira da Avenida de Canido.

● Punto principal - - - Proposta de percorrido

PROPOSTA DE OBSERVACIÓN

A visita a este ecosistema realízase pola beirarrúa da avenida aproveitando os treitos de pasarela que se achegan ao río. É recomendable completar a visita cunha camiñada de vagar pola pista que remonta a beira dereita do río Muíño ao longo dos seus primeiros 700 m.

HÁBITATS

Diante do punto de observación esténdense as augas interiores da Enseada de Baiona. Na desembocadura do Muíño aínda é posible recoñecer algúns dos hábitats e formacións características dos pequenos esteiros dunares, incluídas dunas brancas e grises. Polo río arriba, desenvólvese un bosque de ribeira.

COMUNIDADES DE AVES + ESPECIES CARACTERÍSTICAS

Paxaros como a lavandeira real e o liñaceiro percorren as dunas na procura de alimento. Durante o inverno establécese na desembocadura un bando numeroso de gaivotas, no que se recoñecen a gaivota chorona, a gaivota de cabeza negra, a patiamarela, a gaivota escura e o gaivotón atlántico. O mazarico chiador, o lampareiro e o bilurico bailón son algunhas das limícolas que, ao igual que a garza real, tamén se achegan á foz do río Muíño nese tempo. O carrán cristado e por veces o carrán común, patrullan as augas da enseada entre setembro e abril.

No bosque de ribeira do río Muíño refúxianse as aves que precisan de cobertura de arboredo, entre elas o tordo músico, a cetia das ribeiras, a papuxa das amoras, o ferreiriño azul e a estreliña riscada.

ESPECIES SINGULARES

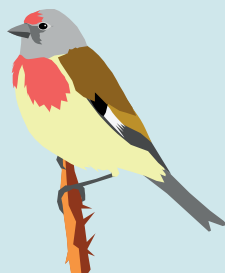
A pílara das dunas ten criado nesta localidade. Compre estar atentos por se acaso unha parella volvese a probar sorte.

ESPECIE CHINCHETA

O aro carolo é un ave mariña invernante que gusta de augas abrigadas e tranquilas como as que ofrece a Enseada de Baiona.

Lavandeira amarela
Motacilla flava

Liñaceiro
Carduelis cannabina

Pílara papuda
Charadrius alexandrinus

PUNTOS AUXILIARES

- **Monteferro**

42° 09' 10" N / 8° 50' 38" O

Punto de observación das illas Estelas e Serralleiras na banda norte da Enseada de Baiana. Os corvos mariños, tanto o cristado como o grande, dispoñen aquí de varios pousadoiros mentres que nas Estelas crían unhas poucas decenas de gaivotas patiamarelas. Precísase telescopio.

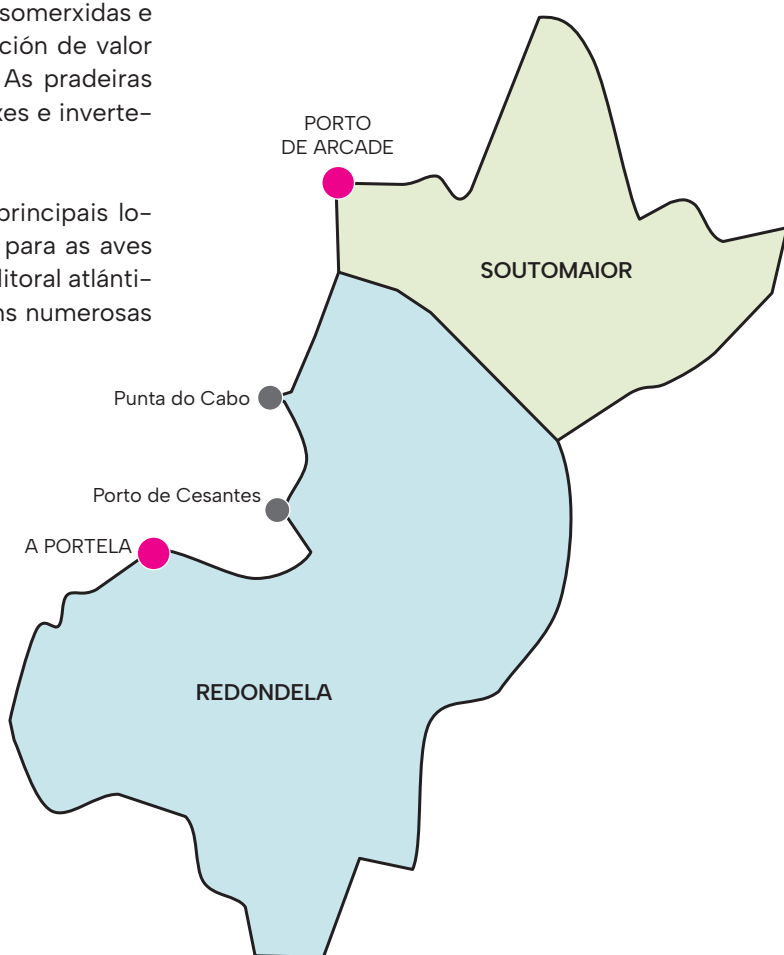
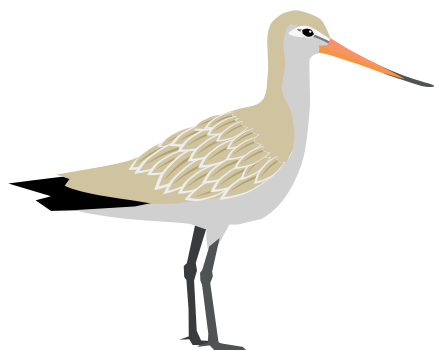

Enseada de San Simón

A Enseada de San Simón é un espazo da Rede Natura 2000 catalogado como Zona de Especial de Conservación (ZEC ES1140016). Trátase dunha enseada de augas calmas e pouco profundas que ocupa o fondo da Ría de Vigo, nas ribeiras dos concellos de Redondela, Soutomaior, Pontevedra e Vilaboa. Nela mestúranse augas mariñas e augas fluviais, co río Verdugo como principal corrente de auga doce.

Extensión considerable de hábitats intermareais de alto valor ornitológico, en particular bancos de area, xunqueiras e chairas lamacentas. Estas últimas adoitan estar cubertas por pradeiras de ceba, unhas plantas (xénero *Zostera*) que viven somerxidas e que conforman un hábitat de alimentación de valor extraordinario para as aves acuáticas. As pradeiras de ceba son criadeiros naturais de peixes e invertebrados mariños.

A Enseada de San Simón é unha das principais localidades de descanso e alimentación para as aves acuáticas migradoras e invernantes do litoral atlántico da Península Ibérica, con poboacións numerosas de anátidas e limícolas.

LOCALIZACIÓN

O Paseo da Portela sae de Redondela pola ribeira esquerda do esteiro do río cara ao barrio da Portela e remata na abra do Socorro, na confluencia entre a Punta da Portela e a Punta do Socorro. Chegados a este punto, é preciso continuar pola rúa que sube á esquerda e desemboca na rúa que leva ao peirao da Punta da Portela.

● Punto principal ● Punto auxiliar - - - - Proposta de percorrido

PROPOSTA DE OBSERVACIÓN

Recoméndase percorrer de vagar o paseo da Portela, facendo paradas frecuentes para observar as aves do esteiro. O paseo pódese prolongar cara á Punta do Socorro. O peirao da Portela é un punto de observación privilexiado con vistas ás augas libres do Suroeste da Enseada de San Simón.

HÁBITATS

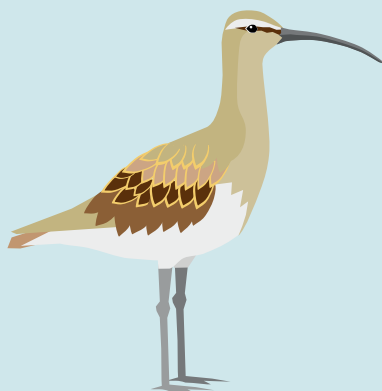
No comezo do paseo consérvanse restos da marisma orixinal que debía de ocupar boa parte do que hoxe é Redondela. O esteiro, alimentado polas augas do rego das Maceiras e do rego de Campelo, é unha extensión continua de substratos areosos e lamacentos que quedan ao descuberto na baixamar. Os diques que limitan a canle do río ao longo do paseo son utilizados como pousadoiros polas aves acuáticas.

COMUNIDADES DE AVES + ESPECIES CARACTERÍSTICAS

O Paseo da Portela é un percorrido excelente para iniciarse na observación das aves acuáticas máis comúns nos hábitats de fondo de ría: **garza real**, **garcía branca**, **corvo mariño grande**, **gaivota chorona**, **gaivota escura**, **lavanco real**, **bilurico bailón** e **bilurico pativerde**.

ESPECIES SINGULARES

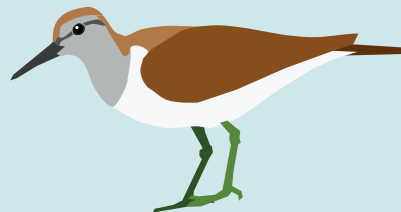
Non resulta infrecuente que algún dos compoñentes da pequena poboación de **cisne mudo** da enseada se achegue a Redondela.

Mazarico chiador
Numenius phaeopus

Píldora cinsenta
Pluvialis squatarola

Bilurico bailón
Actitis hypoleucos

PUNTOS AUXILIARES

A visita aos areais de Cesantes completa a visita ornitolóxica á Enseada de San Simón en Redondela. O peirao do porto de Cesantes, entre a Praia Vella e a Praia do Castañal, é un bo punto de observación das augas ao norte de Redondela ao abrigo da Punta da Canteira. A Punta do Cabo ou do Vao é o punto máis próximo ás illas de San Simón e permite a observación a unha distancia entre 400 e 600 m da banda leste das illas e illotes deste pequeno arquipélago.

- **Porto de Cesantes**

42° 17' 45" N / 8° 37' 03" O

Localízase 1000 m cara ao norte do punto de inicio do Paseo da Portela en Redondela.

- **Punta do Cabo**

42° 18' 35" N / 8° 37' 23" O

Percorrido de 1800 m de lonxitude polo areal de Cesantes até chegar á Punta do Cabo.

LOCALIZACIÓN

Na vila de Arcade báixase directamente ao porto dende a N-550.

● Punto principal - - - - Proposta de percorrido

PROPOSTA DE OBSERVACIÓN

Aínda que a observación das augas da enseada dende o porto de Arcade é interesante, especialmente na baixamar, recoméndase vivamente continuar a visita camiñando polo paseo da beira do esteiro, en dirección norte, cara á Ponte Sampaio.

HÁBITATS

Na baixamar quedan en seco, da outra banda do río, as pradeiras de ceba que tapizan gran parte do extenso intermareal lamacento da enseada. Entre a ponte da N-550 e a Ponte Sampaio consérvanse algúns exemplos de xunqueira. Outro dos hábitats característicos desta parte da enseada de San Simón son as illas (Alvedosas, xusto diante de Arcade e máis a Illa do Castelo), que tamén quedan en seco durante a baixamar.

COMUNIDADES DE AVES + ESPECIES CARACTERÍSTICAS

Entre os meses de outubro e marzo será posible observar, senón todas, si a meirande parte das especies de aves acuáticas que invernan na enseada ou que paran nela durante as súas viaxes migratorias. Estas inclúen fundamentalmente anátidas (**asubiión europeo**, **lavanco real**, **pato cinsento**, **pato rabilongo**) e limícolas (**mazarico chiador**, **fuselo de rabo pinto**, **píldora cinsenta**, **bilurico común**, **bilurico pativerde**, **píllara real**, **pilro de tres dedas**, **pilro común**). As anátidas adoitan distribuírse nas zonas de pradarias de ceba ou ao longo das canles da seca.

ESPECIES SINGULARES

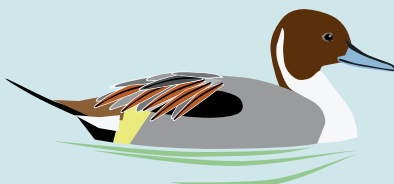
O cisne mudo e o ganso de cara negra, este como visitante regular no inverno, son dúas anátidas escasas mais características desta localidade.

ESPECIE CHINCHETA

Calquera das especies de bilurico raras na enseada, como o bilurico escuro ou, máis excepcional aínda, o bilurico fino.

Asubión
Mareca penelope

Pato rabilongo
Anas acuta

Cullereiro
Platalea leucorodia

Listado de especies

GAL

LAT

ENG

ESP

Abeleiro europeo	<i>Pernis apivorus</i>	European Honey Buzzard	Abejero europeo
Agatuñadeira eursiática	<i>Sitta europaea</i>	Eurasian Nuthatch	Trepador azul
Águia calzada	<i>Hieraaetus pennatus</i>	Booted Eagle	Águila calzada
Águia pescadora	<i>Pandion haliaetus</i>	Osprey	Águila pescadora
Águia real	<i>Aquila chrysaetos</i>	Golden Eagle	Águila real
Anduriña común	<i>Hirundo rustica</i>	Barn Swallow	Golondrina común
Anduriña das barreiras	<i>Riparia riparia</i>	Sand Martin	Avión zapador
Anduriña das pontes	<i>Cecropis daurica</i>	Red-rumped Swallow	Golondrina daurica
Anduriña de cu branco	<i>Delichon urbicum</i>	Common House Martin	Avión común
Anduriña dos penedos	<i>Ptyonoprogne rupestris</i>	Eurasian Crag Martin	Avión roquero alpino
Anduriñón real	<i>Tachymarpis melba</i>	Alpine Swift	Vencejo real
Arcea da fraga	<i>Scolopax rusticola</i>	Eurasian Woodcock	Becada común
Arceúcha das brañas	<i>Gallinago gallinago</i>	Common Snipe	Agachadiza común
Aro carolo	<i>Alca torda</i>	Razorbill	Alca común
Aro dos cons	<i>Uria aalge</i>	Common Guillemot	Arao común
Aro papagaio	<i>Fratercula arctica</i>	Atlantic Puffin	Frailecillo atlántico
Asubión común	<i>Mareca penelope</i>	Eurasian Wigeon	Silbón europeo
Avefría choromica	<i>Vanellus vanellus</i>	Northern Lapwing	Avefría europea
Avelaiona da fraga	<i>Strix aluco</i>	Tawny Owl	Cárabo común
Azor eursiático	<i>Astur gentilis</i>	Northern Goshawk	Azor común
Azulenta alpina	<i>Prunella collaris</i>	Alpine Accentor	Accentor alpino
Azulenta común	<i>Prunella modularis</i>	Dunnock	Accentor común
Bico de lacre ondulado	<i>Estrilda astrild</i>	Common Waxbill	Estrilda común
Bilurico bailón	<i>Actitis hypoleucos</i>	Common Sandpiper	Andarrios chico
Bilurico común	<i>Tringa totanus</i>	Common Redshank	Archibebe común
Bilurico de ás negras	<i>Tringa ochropus</i>	Green Sandpiper	Andarrios grande
Bilurico escuro	<i>Tringa erythropus</i>	Spotted Redshank	Archibebe oscuro
Bilurico pativerde	<i>Tringa nebularia</i>	Common Greenshank	Archibebe claro
Bubela eursiática	<i>Upupa epops</i>	Eurasian Hoopoe	Abubilla europea
Bufo das xunqueiras	<i>Asio flammeus</i>	Short-eared Owl	Búho campestre
Bufo pequeno	<i>Asio otus</i>	Long-eared Owl	Búho chico
Bufo real	<i>Bubo bubo</i>	Eurasian Eagle-Owl	Búho real
Buxato común	<i>Buteo buteo</i>	Common Buzzard	Busardo ratonero
Cardeal europeo	<i>Pyrrhula pyrrhula</i>	Eurasian Bullfinch	Camachuelo común
Carrán ártico	<i>Sterna paradisaea</i>	Arctic Tern	Charrán ártico
Carrán común	<i>Sterna hirundo</i>	Common Tern	Charrán común
Carrán cristado	<i>Thalasseus sandvicensis</i>	Sandwich Tern	Charrán patinegro
Carranciño común	<i>Sternula albifrons</i>	Little Tern	Charrancito común
Carriza dos xuncos	<i>Cisticola juncidis</i>	Zitting Cisticola	Buscarla unicolor
Carriza eursiática	<i>Troglodytes troglodytes</i>	Eurasian Wren	Chochín común
Cegoña branca	<i>Ciconia ciconia</i>	White Stork	Cigüeña blanca
Cerceta eursiática	<i>Anas crecca</i>	Eurasian Teal	Cerceta común
Cetia das ribeiras	<i>Cettia cetti</i>	Cetti's Warbler	Cetia ruiseñor
Chasco europeo	<i>Saxicola rubicola</i>	European Stonechat	Tarabilla europea

Listado de especies

GAL

LAT

ENG

ESP

Chincharraíz
 Cirrio eurasiático
 Cisne bravo
 Cisne mudo
 Cobreira europea
 Corvo carnazal
 Corvo mariño cristado
 Corvo mariño grande
 Corvo viaraz
 Cotovía pequena
 Cuco cinsento
 Cullereiro común
 Cullerete boreal
 Curuxa común
 Escribidor amarelo
 Escribidor das canaveiras
 Escribidor de papo negro
 Escribidor riscado
 Estornio negro
 Estornio pinto
 Estreliña riscada
 Falcón pequeno
 Falcón peregrino
 Ferreiríño azul
 Ferreiríño cristado
 Ferreiríño dos piñeiros
 Ferreiro real
 Folosa das canaveiras
 Folosa grande
 Folosa políglota
 Folosa rubia
 Furabuchos atlántico
 Furabuchos balear
 Fuselo de rabo negro
 Fuselo de rabo pinto
 Gabián eurasiático
 Gaio eurasiático
 Gaivota cana
 Gaivota chorona
 Gaivota de cabeza negra
 Gaivota escura
 Gaivota patiamarela
 Gaivotón atlántico
 Galguíneira pequena

Emberiza calandra
Apus apus
Cygnus cygnus
Cygnus olor
Circaetus gallicus
Corvus corax
Gulosus aristotelis
Phalacrocorax carbo
Corvus corone
Lullula arborea
Cuculus canorus
Platalea leucorodia
Spatula clypeata
Tyto alba
Emberiza citrinella
Emberiza schoeniclus
Emberiza cirius
Emberiza cia
Sturnus unicolor
Sturnus vulgaris
Regulus ignicapilla
Falco subbuteo
Falco peregrinus
Cyanistes caeruleus
Lophophanes cristatus
Periparus ater
Parus major
Acrocephalus scirpaceus
Acrocephalus arundinaceus
Hippolais polyglotta
Locustella luscinioides
Puffinus puffinus
Puffinus mauretanicus
Limosa limosa
Limosa lapponica
Accipiter nisus
Garrulus glandarius
Larus canus
Chroicocephalus ridibundus
Ichthyiaetus melanocephalus
Larus fuscus
Larus michahellis
Larus marinus
Botaurus minutus

Corn Bunting
 Common Swift
 Whooper Swan
 Mute Swan
 Short-toed Snake Eagle
 Common Raven
 European Shag
 Great Cormorant
 Carrion Crow
 Woodlark
 Common Cuckoo
 Eurasian Spoonbill
 Northern Shoveler
 Barn Owl
 Yellowhammer
 Reed Bunting
 Cirl Bunting
 Rock Bunting
 Spotless Starling
 Common Starling
 Firecrest
 Eurasian Hobby
 Peregrine Falcon
 Eurasian Blue Tit
 Crested Tit
 Coal Tit
 Great Tit
 Eurasian Reed Warbler
 Great Reed Warbler
 Melodious Warbler
 Savi's Warbler
 Manx Shearwater
 Balearic Shearwater
 Black-tailed Godwit
 Bar-tailed Godwit
 Eurasian Sparrowhawk
 Eurasian Jay
 Mew Gull
 Black-headed Gull
 Mediterranean Gull
 Lesser Black-backed Gull
 Yellow-legged Gull
 Great Black-backed Gull
 Little Bittern

Triguero
 Vencejo común
 Cisne cantor
 Cisne vulgar
 Culebrera europea
 Cuervo grande
 Cormorán moñudo
 Cormorán grande
 Corneja negra
 Alondra totovía
 Cuco común
 Espátula común
 Cuchara común
 Lechuza común
 Escribano cerillo
 Escribano palustre
 Escribano soteño
 Escribano montesino
 Estornino negro
 Estornino pinto
 Reyazuelo listado
 Alcotán europeo
 Halcón peregrino
 Herrerillo común
 Herrerillo capuchino
 Carbonero garrapinos
 Carbonero común
 Ruiseñor bastardo
 Ruiseñor grande
 Zarcero políglota
 Buitrón común
 Pardela pichoneta
 Pardela balear
 Aguja colinegra
 Aguja colipinta
 Gavilán común
 Arrendajo euroasiático
 Gaviota cana
 Gaviota reidora
 Gaviota cabecinegra
 Gaviota sombría
 Gaviota patiamarilla
 Gavión atlántico
 Avetorillo común

Listado de especies

GAL

LAT

ENG

ESP

Galiña de auga	<i>Gallinula chloropus</i>	Common Moorhen	Gallineta común
Ganso bravo	<i>Anser anser</i>	Greylag Goose	Ganso común
Ganso de cara negra	<i>Branta bernicla</i>	Brant Goose	Barnacla carinegra
García branca	<i>Egretta garzetta</i>	Little Egret	Garceta común
Garza boeíra	<i>Bubulcus ibis</i>	Cattle Egret	Garcilla bueyera
Garza branca	<i>Ardea alba</i>	Great Egret	Garceta grande
Garza real	<i>Ardea cinerea</i>	Grey Heron	Garza real
Garza vermella	<i>Ardea purpurea</i>	Purple Heron	Garza imperial
Gatafornela	<i>Circus cyaneus</i>	Hen Harrier	Aguilucho pálido
Gralla pequena	<i>Corvus monedula</i>	Eurasian Jackdaw	Grajilla occidental
Ibis mouro	<i>Plegadis falcinellus</i>	Glossy Ibis	Morito común
Lagarteiro eurasiático	<i>Falco tinnunculus</i>	Common Kestrel	Cernícalo vulgar
Lampareiro eurasiático	<i>Haematopus ostralegus</i>	Eurasian Oystercatcher	Ostrero euroasiático
Lavanco real	<i>Anas platyrhynchos</i>	Mallard	Ánade azulón
Lavandeira amarela	<i>Motacilla flava</i>	Western Yellow Wagtail	Lavandera boyera
Lavandeira branca	<i>Motacilla alba</i>	White Wagtail	Lavandera blanca
Lavandeira real	<i>Motacilla cinerea</i>	Grey Wagtail	Lavandera cascadeña
Laverca dos campos	<i>Alauda arvensis</i>	Skylark	Alondra común
Liñaceiro de bico escuro	<i>Linaria cannabina</i>	Eurasian Linnet	Jilguero lúgano
Mascato boreal	<i>Morus bassanus</i>	Northern Gannet	Alcatraz atlántico
Mazarico chiador	<i>Numenius phaeopus</i>	Whimbrel	Zarapito trinador
Mazarico real	<i>Numenius arquata</i>	Eurasian Curlew	Zarapito real
Mergo cristado	<i>Mergus serrator</i>	Red-breasted Merganser	Serreta mediana
Mergullete común	<i>Tachybaptus ruficollis</i>	Little Grebe	Zampullín común
Mergullón cristado	<i>Podiceps cristatus</i>	Great Crested Grebe	Somormujo lavanco
Mergullón de pescozo negro	<i>Podiceps nigricollis</i>	Black-necked Grebe	Zampullín cuellirrojo
Merlo negro	<i>Turdus merula</i>	Common Blackbird	Mirlo común
Merlo rieiro europeo	<i>Cinclus cinclus</i>	White-throated Dipper	Mirlo acuático europeo
Miñado negro	<i>Milvus migrans</i>	Black Kite	Milano negro
Miñado real	<i>Milvus milvus</i>	Red Kite	Milano real
Mobella ártica	<i>Gavia arctica</i>	Black-throated Diver	Colimbo chico
Mobella grande	<i>Gavia immer</i>	Great Northern Diver	Colimbo grande
Moucho de orellas europeo	<i>Otus scops</i>	Eurasian Scops Owl	Autillo europeo
Moucho paleártico	<i>Athene noctua</i>	Little Owl	Mochuelo europeo
Mourello eurasiático	<i>Melanitta nigra</i>	Common Scoter	Negrón común
Noiteboa cinsenta	<i>Caprimulgus europaeus</i>	Eurasian Nightjar	Chotacabras europeo
Ouriolo europeo	<i>Oriolus oriolus</i>	European Golden Oriole	Oropéndola europea
Paño de rabo gallado	<i>Hydrobates leucorhous</i>	Leach's Storm Petrel	Paño boreal
Paño de Wilson	<i>Oceanites oceanicus</i>	Wilson's Storm Petrel	Paño de Wilson
Paño europeo	<i>Hydrobates pelagicus</i>	European Storm Petrel	Paño europeo
Palleira grande	<i>Stercorarius skua</i>	Great Skua	Págalo grande
Palleira parasita	<i>Stercorarius parasiticus</i>	Arctic Skua	Págalo parásito
Palleira pomarina	<i>Stercorarius pomarinus</i>	Pomarine Skua	Págalo pomarino
Palleira rabilonga	<i>Stercorarius longicaudus</i>	Long-tailed Skua	Págalo rabero

Listado de especies

GAL

LAT

ENG

ESP

Papamoscas negro	<i>Ficedula hypoleuca</i>	European Pied Flycatcher	Papamoscas cerrojillo
Paporrubio	<i>Erithacus rubecula</i>	European Robin	Petirrojo europeo
Papuxa común	<i>Curruca communis</i>	Common Whitethroat	Curruca zarcera
Papuxa das amoras	<i>Sylvia atricapilla</i>	Eurasian Blackcap	Curruca capirotada
Papuxa de cabeza negra	<i>Curruca melanocephala</i>	Sardinian Warbler	Curruca cabecinegra
Papuxa do mato	<i>Curruca undata</i>	Dartford Warbler	Curruca rabilarga
Pardal común	<i>Passer domesticus</i>	House Sparrow	Gorrión común
Pardal montés	<i>Passer montanus</i>	Eurasian Tree Sparrow	Gorrión molinero
Pardela cinsenta atlántica	<i>Calonectris borealis</i>	Cory's Shearwater	Pardela cenicienta atlántica
Pardela encapuchada	<i>Ardenna gravis</i>	Great Shearwater	Pardela capirotada
Pardela escura	<i>Ardenna grisea</i>	Sooty Shearwater	Pardela sombría
Parrulo boreal	<i>Aythya marila</i>	Greater Scaup	Porrón bastardo
Parrulo cristado	<i>Aythya fuligula</i>	Tufted Duck	Porrón moñudo
Parrulo eurasiático	<i>Aythya ferina</i>	Common Pochard	Porrón europeo
Parrulo rubio	<i>Netta rufina</i>	Red-crested Pochard	Pato colorado común
Paspallás migrador	<i>Coturnix coturnix</i>	Common Quail	Codorniz común
Pato cinsento	<i>Mareca strepera</i>	Gadwall	Ánade friso
Pato rabilongo	<i>Anas acuta</i>	Northern Pintail	Ánade rabudo
Pedreiro cinsento	<i>Oenanthe oenanthe</i>	Northern Wheatear	Collalba gris
Pedreiro rubio	<i>Oenanthe hispanica</i>	Black-eared Wheatear	Collalba rubia
Pega rabilonga	<i>Pica pica</i>	Common Magpie	Urraca común
Perdiz rubia	<i>Alectoris rufa</i>	Red-legged Partridge	Perdiz roja
Pernileiro correbois	<i>Burhinus oedipnemus</i>	Eurasian Stone-curlew	Alcaraván común
Peto verdeal ibérico	<i>Picus sharpei</i>	Iberian Green Woodpecker	Pito ibérico
Pica campestre	<i>Anthus campestris</i>	Tawny Pipit	Bisbita campestre
Pica das árbores	<i>Anthus trivialis</i>	Tree Pipit	Bisbita arbóreo
Pica dos prados	<i>Anthus pratensis</i>	Meadow Pipit	Bisbita pratense
Picafollas de papo branco	<i>Phylloscopus bonelli</i>	Bonelli's Warbler	Mosquitero papialbo
Picafollas europeo	<i>Phylloscopus collybita</i>	Chiffchaff	Mosquitero común
Picafollas ibérico	<i>Phylloscopus ibericus</i>	Iberian Chiffchaff	Mosquitero ibérico
Picafollas musical	<i>Phylloscopus trochilus</i>	Willow Warbler	Mosquitero musical
Picanzo vermello	<i>Lanius collurio</i>	Red-backed Shrike	Alcaudón dorsirrojo
Picapau grande	<i>Dendrocopos major</i>	Great Spotted Woodpecker	Pico picapinos
Picapeixe común	<i>Alcedo atthis</i>	Common Kingfisher	Martín pescador común
Pildora cinsenta	<i>Pluvialis squatarola</i>	Grey Plover	Chorlito gris
Pildora dourada europea	<i>Pluvialis apricaria</i>	European Golden Plover	Chorlito dorado europeo
Pillara das dunas	<i>Charadrius alexandrinus</i>	Kentish Plover	Chorlitoje patinegro
Pillara pequena	<i>Charadrius dubius</i>	Little Ringed Plover	Chorlitoje chico
Pillara real	<i>Charadrius hiaticula</i>	Common Ringed Plover	Chorlitoje grande
Pilro común	<i>Calidris alpina</i>	Dunlin	Correlimos común
Pilro escuro	<i>Calidris maritima</i>	Purple Sandpiper	Correlimos oscuro
Pilro groso	<i>Calidris canutus</i>	Red Knot	Correlimos gordo
Pilro tridáctilo	<i>Calidris alba</i>	Sanderling	Correlimos tridáctilo
Pimpín común	<i>Fringilla coelebs</i>	Common Chaffinch	Pinzón vulgar

Listado de especies

GAL	LAT	ENG	ESP
Pomba dos penedos	<i>Columba livia</i>	Rock Dove	Paloma bravía
Pombo torcaz	<i>Columba palumbus</i>	Common Wood Pigeon	Paloma torcaz
Rbirrubio tizón	<i>Phoenicurus ochrurus</i>	Black Redstart	Colirrojo tizón
Roqueiro azul	<i>Monticola solitarius</i>	Blue Rock Thrush	Roquero solitario
Roqueiro rubio	<i>Monticola saxatilis</i>	Common Rock Thrush	Roquero rojo
Rousinol común	<i>Luscinia megarhynchos</i>	Common Nightingale	Ruiseñor común
Rula brava	<i>Streptopelia turtur</i>	Eurasian Turtle Dove	Tórtola europea
Rula turca	<i>Streptopelia decaocto</i>	Eurasian Collared Dove	Tórtola turca
Subeliño común	<i>Aegithalos caudatus</i>	Long-tailed Tit	Mito común
Subidor común	<i>Certhia brachydactyla</i>	Short-toed Treecreeper	Agateador común
Tartaraña cinsenta	<i>Circus pygargus</i>	Montagu's Harrier	Aguilucho cenizo
Tartaraña das xunqueiras	<i>Circus aeruginosus</i>	Western Marsh Harrier	Aguilucho lagunero occidental
Tordo músico	<i>Turdus philomelos</i>	Song Thrush	Zorzal común
Tordo real	<i>Turdus pilaris</i>	Fieldfare	Zorzal real
Tordo rubio	<i>Turdus iliacus</i>	Redwing	Zorzal alirrojo
Tordo visqueiro	<i>Turdus viscivorus</i>	Mistle Thrush	Zorzal charlo
Trallón cinsento	<i>Muscicapa striata</i>	Spotted Flycatcher	Papamoscas gris
Úbalo eurasiático	<i>Spinus spinus</i>	Eurasian Siskin	Jilguero lúgano
Verderolo europeo	<i>Chloris chloris</i>	European Greenfinch	Verderón común
Virapedras común	<i>Arenaria interpres</i>	Ruddy Turnstone	Vuelvepiedras común
VirapESCOZO europeo	<i>Jynx torquilla</i>	Eurasian Wryneck	Torcecuello euroasiático
Voitre eurasiático	<i>Gyps fulvus</i>	Eurasian Griffon Vulture	Buitre leonado
Voitre negro	<i>Aegypius monachus</i>	Black Vulture	Buitre negro
Xilgaro europeo	<i>Carduelis carduelis</i>	European Goldfinch	Jilguero europeo
Xirín europeo	<i>Serinus serinus</i>	European Serin	Serín verdicillo
Zurrasca eurasiática	<i>Rallus aquaticus</i>	Water Rail	Rascón europeo

Recursos a maiores

GUÍAS DE IDENTIFICACIÓN DE AVES

Guía de Aves de Europa y la región Mediterránea.

Lars Svensson, Killian Mullarney e Dan Zetterström.
Ediciones OMEGA.

ISBN: 978-84-28217-60-6

Tal vez a mellor guía de identificación de aves. Para afeccionados e profesionais.

Guía das Aves de Galicia.

Xosé Manuel Penas Patiño, Carlos Pedreira López e Carlos Silvar.
Edicións Baia.

ISBN: 978-84-96128-69-9

Un clásico.

Guía Definitiva das Aves da Galiza.

Nacho Munilla e Pancho Lapeña.

Soriano Ourensana de Libros.

ISBN: 978-84-09-16390-8

Unha aproximación máxica ás aves galegas.

SITIOS WEB

www.mardeaves.com

ASOCIACIÓNS

Sociedade Galega de Ornitoloxía.
www.sgosgo.org

Sociedade Galega de Historia Natural.
www.sghn.org

Asociación Naturalista Baixo Miño.
www.anabam.org

CRÉDITOS

Redacción e textos:	Nacho Munilla
Ilustracións:	Nacho Munilla & Juan Gallego
Fotografías:	Nacho Munilla, Paula Domínguez Lapido
Deseño e maquetación:	Juan Gallego
Promove:	Asociación de Desenvolvemento Galicia Suroeste Eurural (2026)

